

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Філологічний факультет
Кафедра української літератури**

**ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ПАВЛА ВИШЕБАБИ:
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ТА ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:

студентка 6 курсу, 601 групи
спеціальності «Середня освіта
(українська мова і література)»

Швець Мар'яна Василівна

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. кафедри укр. літ.

Мальцев В. С.

Рецензент _____

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № _____

Протокол № _____ від _____ 2023 р.

Зав. кафедри _____ к.ф.н., доцент Мальцев В.С.

АНОТАЦІЯ

Швець М. В. Поетична творчість Павла Вишебаби: літературознавчий та дидактичний аспекти. – На правах рукопису. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі здійснено дослідження поетичної творчості Павла Вишебаби, окреслено ключові віхи життєвого шляху поета. Об'єктом дослідження стали поетичні твори, що увійшли до збірки «Тільки не пиши мені про війну» (2022). Подано методичні рекомендації щодо вивчення творчого доробку Павла Вишебаби в ЗЗСО, використання його поезії при підготовці й проведенні культурних заходів патріотичного спрямування.

Ключові слова: література, поезія, лірика війни, жанрові особливості, мотив, образ, символ, методика вивчення.

SUMMARY

Mariana Shvets. Poetic Creativity of Pavlo Vyshebaba: Literary and Didactic Aspects. – Manuscript. – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernivtsi, 2023.

The qualification work conducts research on the poetic creativity of Pavlo Vyshebaba, outlining the key milestones of the poet's life. The object of the study is the poetic works included in the collection «Don't Write to Me About War» (2022). Methodological recommendations are provided for studying the creative legacy of Pavlo Vyshebaba in secondary education institutions, utilizing his poetry in the preparation and conduct of culturally-oriented patriotic events.

Keywords: literature, poetry, war lyrics, genre peculiarities, motive, image, symbol, teaching methodology.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Мар'яна ШВЕЦЬ

Зміст

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПАВЛА ВИШЕБАБИ.....	7
1.1. Життєпис Павла Вишебаби	7
1.2. На підступах до літературного портрету.....	10
1.3. Блогерська діяльність Павла Вишебаби	13
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ПАВЛА ВИШЕБАБИ В ПАРАДИГМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	18
2.1. Поетична збірка «Тільки не пиши мені про війну» в контексті сучасної української поезії.....	18
2.2. Мотиви лірики Павла Вишебаби.....	23
2.3. Поезія Павла Вишебаби як прояв мережевої лірики війни.....	34
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3. ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІРШІВ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ-ВОЇНІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ВИШЕБАБИ)...	40
3.1. Рекомендовані методи та прийоми для вивчення творчості Павла Вишебаби на уроці позакласного читання	43
3.2. Позакласний захід на тему «Літературне кафе. Павло Вишебаба: воїн пера та меч».....	48
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Павло Олександрович Вишебаба – письменник, яскравий представник сучасної української літератури. Його твори вже перекладено 15 мовами світу.

Актуальність роботи полягає в тому, що наразі немає комплексного дослідження творчості Павла Вишебаби як особистості, аналізу його поетичної творчості. Усі спостереження та думки опубліковані здебільшого у медіа.

Наукова **новизна** зумовлена тим, що вперше здійснено спробу дослідити сторінки життєпису Павла Вишебаби, проаналізувати його творчість, зокрема, щодо провідних мотивів та образів у поетичних творах збірки. У роботі запропоновані методичні рекомендації щодо вивчення письменника в ЗЗСО, дидактичний потенціал його творів для виховання патріотизму учнів, підготовки відповідних виховних заходів.

Метою є дослідження поетичних творів, що увійшли до вказаної збірки (зокрема, тематично-стильових особливостей), визначення її місця в сучасному українському літературному процесі.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) дослідити сторінки життєпису Павла Вишебаби;
- 2) проаналізувати літературознавчі, літературно-критичні праці та матеріали в медіа, пов'язані із творчістю письменника;
- 3) дослідити основні мотиви лірики Павла Вишебаби;
- 4) проаналізувати жанрово-стильові особливості поезії збірки «Тільки не пиши мені про війну»;
- 5) дослідити формування бренду автора в соціальних мережах;
- 6) подати методичні рекомендації щодо вивчення життєпису та творчості Павла Вишебаби у ЗЗСО.

Для досягнення поставленої мети ми звернулись до таких **методів дослідження**: описовий, біографічний, порівняльний, метод пошуку та вивчення інформаційних джерел, метод синтезу та узагальнення результатів аналізу та емпіричний метод (розробка плану-конспекту позакласного заходу).

Об'єктом дослідження є поетичні твори Павло Вишебаба, що увійшли до збірки «Тільки не пиши мені про війну».

Предметом дослідження є мотиви й образи, тематико-стильові особливості поезії збірки «Тільки не пиши мені про війну».

Теоретичне значення наукової роботи полягає в тому, що вона може стати основою та складовою подальших досліджень творчості сучасного українського автора Павла Вишебаби.

Практичне значення. Матеріали магістерської роботи можна використати у ЗЗСО для розробки уроків позакласного читання з української літератури та в позакласній роботі .

Апробація. Окремі положення магістерської роботи було виголошено таких конференціях:

1. Всеукраїнська молодіжна конференція «Платон мені друг, але істина дорожча»: теоретико-практичні та методологічні аспекти розвитку сучасних гуманітарних наук (2-3 березня 2023 року, м. Чернівці), Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, тема доповіді «Комунікативний потенціал відеопоезії: досвід Павла Вишебаби»;

2. II Міжнародна мультидисциплінарна студентська конференція «Мозаїка наукової комунікації» (4 травня 2023 року, м. Львів), Львівський національний університет імені Івана Франка, тема доповіді «Тільки не пиши мені про війну»: поезія Павла Вишебаби як один із виявів сучасної української літератури»;

3. Студентська наукова конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (25-27 квітня 2023 року), тема доповіді Гуманістичні та сакральні мотиви у збірці Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на окремі підрозділи, висновків і списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи без списку використаної літератури – 62 сторінки, повний обсяг – 76 с. Список літератури налічує 77 позицій.

РОЗДІЛ 1.

ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПАВЛА ВИШЕБАБИ

1.1. Життєпис Павла Вишебаби

Війна, яку розпочав одвічний екзистенційний ворог, активізує в українців боротьбу за національну ідентичність. Особливе значення в цьому відіграє культурний фронт. Поетичним голосом війни є командир відділення 68-ої окремої єгерської бригади імені Олекси Довбуша Павло Вишебаба.

Поет народився 28 березня 1986 року в місті Краматорськ (Донецька область). Виріс у російськомовній родині, російськомовному місті, навчався в такій же школі [39].

Одним із важливих моментів у біографії письменника була відмова від використання мови агресора на користь української, аргументуючи це окупацією Краматорська «найманцями РФ та колабораціоністами» [25].

Як зазначає сам поет, «Я родом з Краматорська. Там прожив усе своє дитинство, навчався. Потім переїхав у Маріуполь у 6 років. Там навчався на філологічному факультеті. Тобто десь до 30-ти років я спілкувався виключно російською мовою. Що цікаво у Краматорську: я років до 15-ти взагалі не чув розмовної українською мови. Я чув українську мову в Краматорську лише на уроках з історії України, української мови та літератури. Або це була мова якихось офіційних заходів – те, що називалося офіціозом. Для мене ця мова сприймалася як мертва, яка тільки для офіційних заходів або для уроків. Я вперше почув розмовну українську вже у Харкові» [59].

Перші спроби перейти на українську були тоді, коли 9-10 річний Павло знайшов у домашній бібліотеці «Кобзар». Саме «Катерина» Тараса Шевченка для письменника є яскравим спогадом із дитинства. Після прочитання поеми він оголосив батькам, що переходить на українську, проте його сили волі вистачило на 2-3 дні [59].

Остаточний перехід відбувся у 2014 році. Павло разом із дружиною взяв участь у проєкті «Переходь на українську», ставши героєм соціального відео [63].

Навчання Павло Вишебаба розпочав на інженерній спеціальності в Донбаській машинобудівній академії, але після третього курсу вирішив змінити напрямок і вступив на спеціальність «Журналістика» філологічного факультету Маріупольського державного університету. Протягом трьох років, навчаючись в університеті, він паралельно працював у газеті «Приазовский рабочий».

Закінчивши університет із відзнакою, Павло переїхав до Києва. Два роки по тому став активним учасником Революції гідності, зокрема, працював у прес-центрі Штабу національного спротиву. Після подій революції він працював у прес-службі Кабінету міністрів України, займаючись міжнародною комунікацією та співпрацею з міністерствами на посаді директора з комунікацій Міжнародного Центру Перспективних Досліджень [25].

Ще в 2013 році він став вегетаріанцем, а в 2015 році перейшов на веганство, повністю відмовившись навіть від морепродуктів та одягу з тварин.

«У 27 років відмовився від м'яса, у 28 – від риби та яєць, у 29 – від морепродуктів, молочки, одягу з тварин – перейшов на веганство. У дитинстві я мріяв зробити щось добре для світу. Потім у дорослому віці усвідомив, скільки шкоди я несу навколишньому світу і перестав виправдовуватись тим, що це є традиційним для нашого способу життя.» [26].

У квітні 2016 року перше в Україні відкрив у Києві на Воздвиженці веганське кафе під назвою «One Planet». У 2017 році заклад переїхав на вулицю Малу Житомирську. Кафе закрили 29 серпня 2019 року. Як зазначив Павло Вишебаба, свою місію показати, що веганська їжа може бути смачна, корисна і різноманітна вони виконали [17].

У 2016 році заснував музичний оркестр «One Planet Orchestra». Український гурт випустив такі альбоми: «Ми всі» (2017), «Саме той час!» (2018), «Моя війна» (2022). «One Planet Orchestra» виконує авторську музику та пісні про гармонію людини з природою.

У 2016 році став співзасновником громадської організації «Єдина планета», яка працює над захистом тварин, заборонаю хутрових ферм, боротьбою проти видової дискримінації, протидією зміні клімату та збереженням видів.

В інтерв'ю Павло Вишебаба розповідає, що вплинуло на ідею створення ГО «Єдина планета»: «Я працював журналістом у Маріуполі і дізнавався дедалі більше про незаконне забруднення повітря великими заводами півмільйонного міста. Це мене обурювало. Під час одного з репортажів, я відвідав крематорій для безхатніх тварин у Маріуполі, де тварин вбивали ледь не живими: відловлювали присипляли і одразу спалювали, що також незаконно (їх потрібно утримувати щонайменше два тижні, щоб міг знайтись господар). Це мене вразило: цих тварин ніхто не міг захистити. Так я «увійшов» у тему зоозахисту та екоактивізму» [61].

У 2017 році Павло Вишебаба став посланцем з питань толерантності в Україні за програмою ПРООН.

Великої уваги він набув через свою участь у кампанії NutroOFF, яка ставить за мету боротьбу проти виробництва хутра.

У 2019 році він очолив боротьбу проти будівництва норкової ферми в селі Підгірне на Волині та ініціював петицію, спрямовану на заборону виробництва хутра в Україні, яка досягнула історичного рівня громадської підтримки, а саме – понад 27 тисяч голосів на сайті Верховної Ради [37].

Також Павло Вишебаба долучався до еко-фестивалів, наприклад, у Вінниці проходив «Діли», де розповів про кліматичні проблеми людства [46].

Після початку повномасштабного вторгнення Павло Вишебаба одразу перейшов від захисту довкілля до захисту України й приєднався до 68-ї окремої єгерської бригади імені Олекса Довбуша.

24 лютого 2022 року вирушив до найближчого центру комплектування, проте на службу взяли аж з п'ятого разу «через обмежену придатність: у вуличних боях під час Революції Гідності Павло осліп на одне око» [36]. Після навчань його перевели до бойового підрозділу й так Павло Вишебаба з березня 2022 року потрапив на Донеччину. Зі звичайного солдата за п'ять місяців він став командиром відділення у 68-й окремій єгерській бригаді. [45].

З 2023 року він займає посаду командира відділення польового вузла зв'язку. «Вишебаба служить зв'язківцем: працює у виїзній групі, яка перепрошиває ретранслятори, підсилюючи сигнал, аби бійці на різних позиціях

могли спілкуватися одне з одним. Такі «рейди» Павло та його група проводять кожні 2-3 дні» [36].

Павло Вишебаба – помітна постать у сучасній українській літературі, з широким спектром інтересів та громадської діяльності. Історія життєпису поета відображає важливий аспект сучасного українського життя, де культурний фронт та вибір мови стають частиною боротьби за національну ідентичність у контексті війни з росією. Павло Вишебаба є не лише поетом, екоактивістом та музикантом, але й військовим, який готовий боротися за незалежність своєї країни.

1.2. На підступах до літературного портрету

Український військовий та письменник Павло Вишебаба не тільки зі зброєю в руках захищає Україну від російських окупантів й тримає культурний фронт.

Павло почав писати вірші в 10 років, щоправда, спочатку – російською. Після переходу на українську знадобилося кілька років, щоб відчутти рідну мову. Це було легше, бо це мова його роду. Перші якісні вірші українською, на думку самого поета, вийшли у 2018 році. Переклад власних російськомовних творів був невдалий, адже не зберігався настрій та мелодика вірша, їх звучання українською поету не сподобалося. Тому автор вирішив залишити їх у минулому в тому вигляді, в якому вони були створені [64].

Любов до літератури майбутньому письменникові прищепила класна керівниця – вчителька літератури Олена Анатоліївна Олексіва. Бачивши потенціал Павла, вона була вимогливою до школяра, але завжди вірила в нього [66].

Закоханий у слово, Павло Вишебаба перечитав майже всю шкільну бібліотеку. Як зазначає письменник Любко Дереш, саме цим пояснюються «часті відсилення у Павловій творчості до Данте, потяг до терцетів та іншої класики» [24, с. 8]. Павло надає перевагу творам українських поетів: Тараса

Шевченка, Ліни Костенко, Дмитра Лазуткина, а найулюбленішим сучасним автором називає Олександра Ірванця [52].

Попри те, що Павло Вишебаба писав вірші задовго до війни, лише на передовій він зрозумів, що може промовляти голосами багатьох українців.

На думку побратимів, поет має «винятковий талант висловлювати те, що вони відчують, але для чого їм самим не завжди вистачає слів. Саме так і звучить спільний голос країни – його не можна зімітувати» [24, с. 10].

Дебютна поетична збірка «Тільки не пиши мені про війну» вийшла 24 грудня 2022 року. Її наклад становив 15 тисяч примірників [29]. Редактором збірки Павла Вишебаби став відомий український поет, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, видавець Іван Малкович. Ілюстрації до збірки ранньої та фронтової поезії «Тільки не пиши мені про війну» створив Юрій Шаповал, автора легендарної марки Укрпошти з російським кораблем. Вони дозволяють поринути у світ Павла Вишебаби. Наразі вже надрукували другий тираж, куди увійшло оповідання «Марсіани».

До віршів збірки додається геолокація, щоб читач розумів атмосферу написання поезії, що дає відчуття подорожі через час і простір. На сторінках збірки «Тільки не пиши мені про війну» є QR-коди, які переносять на Youtube-канал Павла Вишебаби для прослуховування віршів у авторському виконанні.

Маючи попередній досвід, як лідер гурту One Planet Orchestra, який оголосив краудфандингову кампанію та за кілька місяців зібрав 45 тисяч гривень на запис власного альбому [35], Павло Вишебаба вирішує провести презентацію збірки «Тільки не пиши мені про війну» у формі благодійного туру, який проходив з 1 по 17 березня. За 17 днів поет разом із Катериною Поліщук (Пташкою з Азовсталі), об'їздили 12 міст і зібрали рекордну суму – 100 тисяч доларів, які були використані на потреби ЗСУ.

Вірші письменника увійшли до антології «Війна 2022» [27], укладачем якої став Володимир Рафеєнко. Презентація книги відбулася 17 грудня 2022 року в кінотеатрі «Kino Kultura» міста Варшава. Розпочалася зустріч із декламації відомою українською акторкою Адою Роговцевою вірша

військового та поета Павла Вишебаби «Доньці», який нещодавно став піснею, у перекладі Адама Ференца [28].

Навесні 2023 року у видавництві «Фоліо» вийшла двомовна поетична книга-фотоальбом «Незламній» / «For Invincible» [48]. Її авторами є 8 поетів та 5 фотографів. Всього у збірці – 31 поезія, що символізує 31 річницю незалежності України. Збірка про «боротьбу та незламність нашого народу. Вона присвячена всім Героям, які боронять нас, людям, які допомагають країні та всім тим, хто поклав за неї життя» [47]. До збірки увійшли вірші Павла Вишебаби українською й англійською мовами. Завдяки проєкту книги «Незламній» / «For Invincible» з продажу електронної та друкованої версії було зібрано більше 250 тисяч гривень на потреби ЗСУ.

Збірка Павла Вишебаби «Моє покоління» [15] у перекладі Лешека Шаруги польською мовою, вийшла у третьому випуску двомовного видання «Перед лицем війни / W obliczu wojny».

«Перед лицем війни. Мала антологія українських віршів 2014-22» – це десять поетичних збірок сучасної української поезії в польськомовних перекладах, написаних між 2014 та 2022 роками, виданих під керівництвом Кшиштофа Чижевського в рамках програми «Прикордоння / Україна» видавництва Сейни (Польща) «Pogranicze» у співпраці з львівським видавництвом «Dżezwa».

Двомовна збірка Павла Вишебаби «Моє покоління» розповідає про драматизм війни. Кшиштоф Чижевський говорить, що «війна – це багато страждань і нещасть. Але саме тоді виникає потреба порушити мовчання, віра, що варто сказати слово, написати вірш, назвати, написати з фронту хоча б лист, записку, занотувати. Це говорить щось надзвичайно важливе про нас, людей. Саме в такій ситуації, яка, здавалося б, ставить під сумнів сенс поезії, сенс займатися будь-яким видом мистецтва чи культури» [60].

Незабаром відбудеться вихід поетичної збірки Павла Вишебаби англійською мовою в Сполучених Штатах Америки. Перекладом віршів займалось американське видавництво. Наразі поезію Павла перекладають ще 13-ма мовами [64].

Павло Вишебаба позиціонує свою творчість словами вірша «Пробудження»:

«У тридцять років я почав писати
українські радісні вірші.
При тому що у молодому віці
я б посоромився таке казати вголос
а розсудив би: «Рима надпроста
лежала на поверхні, як рядно.
А почуття засвідчують, що автор
не знає про наближення кінця.
Самообманюється. Вводить у оману» [24, с. 73].

«Як наслідок, зауважуємо, що негативний контекст війни допоміг розкрити творчий потенціал поета та розкрити архетипові образи доби, на які люди орієнтуються, а їхня рецепція впливає на світогляд читачів» [75, с. 395].

Отже, талант Павла Вишебаби проявився в його здатності висловлювати почуття та думки багатьох українців.

Дебютна поетична збірка «Тільки не пиши мені про війну» викликала значний інтерес і отримала визнання як серед читачів, так і в літературному середовищі. Її популярність підтверджується великим накладом.

Крім того, двомовна книга-фотоальбом «Незламний / For Invincible» та переклад збірки «Моє покоління» польською мовою та робота над перекладами ще чотирнадцятьма мовами взаємно підтверджує міжнародне визнання поета та поширення його творчості за межі України.

1.3. Блогерська діяльність Павла Вишебаби

Блоги письменників, які популяризують власні вірші, есе, фотографії, малюнки, пісні і т.д. виконують функцію самопозиціонування автора. Широкий вибір платформ для ведення блогу дозволяє всебічно розкрити свою персоналію.

«Представник вже молодшого покоління, Павло Вишебаба, колоритний вояк, дай Боже йому здоров'я, радує при нагоді своїх підписників в Інстаграмі щирою, проникливою поезією, що пахне теплом й надією не менше, ніж порохом. А ще – мудрими настановами тим, хто нервує в тилу. Так, вояки наші бува ще й заспокоюють мирних – така іронія!» [30].

Поет, військовий, блогер Павло Вишебаба залучає для цього чи не всі доступні майданчики: Instagram – 137 тис. підписників, 738 дописів [55], Twitter – 53,1 тис. читачів, 4104 постів [58], YouTube канал – 107 тис. користувачів, 251 відео [12], TikTok – 308,4 тис. слідкувачів, 4,7 мільйонів уподобань [57], Telegram-канал – більше 4 тис. читачів [56], сторінка у Facebook – 62 тис. підписників [54] та сайт [53]. Поєднання харизматичності автора контенту з новизною та актуальністю поширюваної інформації формує чималу читацьку аудиторію, виконуючи функцію багатовекторної комунікації зі своїми підписниками.

Музикантка Альона Савраненко (відома як alyona alyona) звертається до читачів: «Якщо ви не бачили веселі відео від Вишебаби в тіктоку – зайдіть і подивіться. Якщо ви не чули добрих та душевних звернень від Вишебаби в інста – зайдіть, послухайте. Якщо ви ще не читали пронизливі пости Вишебаби у фейсбуці – зайдіть, почитайте. Якщо ви ще не пропускали крізь себе поезію Вишебаби – зараз саме час почитати, почути, побачити, засміятися, розревітися, повірити в Україну ще більше і просто ще раз впевнитися в талановитості наших людей» [24, с. 2].

Блог Павла Вишебаби є особистим (персональним), тобто, автор веде його самостійно.

За жанровою характеристикою це – поєнання контентного блогу (публікація первинного авторського контенту) з мікроблогом (короткі щоденні новини з життя автора).

За тематичною спрямованістю, автор не зупиняється на одній тематиці: гостросоціальна, творча, волонтерська, розважальна, новинна.

Павло Вишебаба веде власний блог на кожній із платформ, одночасно ретранслюючи новини, вірші, перевірені збори на ЗСУ, розважальний контент,

відповідно до політики кожної з платформ. В умовах війни поет згуртовує та утримує соціальні зв'язки, а також заспокоює цільову аудиторію в тилу і вселяє віру в перемогу.

Письменник долає бар'єри, адже спілкування між людьми відбувається незалежно від їхнього місця розташування. Щодо творчості, автор публікує вірші, які ще не вийшли в друк, але їх уже можна прочитати в блозі. Тут розміщена інформація про те, де проходили зустрічі з читачами, де відбувся благодійний тур, у якому поет читав свої вірші, а 100% зібраних коштів віддав на потреби ЗСУ.

1 травня 2023 року Павло Вишебаба запустив флешмоб під назвою «Де читають книгу». На своїй сторінці в Instagram поет публікує фотографії користувачів зі збіркою та геолокацією: США, Канада, Великобританія, Нова Зеландія, Польща, Франція, Бельгія, Німеччина, Італія, Іспанія.

У блозі автор розміщує інформацію в режимі реального часу, фіксує події «тут і зараз» та миттєво отримує зворотну реакцію аудиторії на текст, таким чином відбувається інтенсивна та персоніфікована взаємодія з аудиторією. Він відповідає на коментарі, використовуючи формат «сторіс», а також використовує прийом «публікація допису з запитанням у кінці», де цікавляться думкою читачів стосовно своїх віршів, які можуть висловити свою думку, транслюючи автору рецепцію його творів. Саме читацька аудиторія стала рушійною силою появи його першої друкованої збірки «Тільки не пиши мені про війну».

Особлива цінність блогу полягає в наданій там інформації. Павло Вишебаба формулює свою думку лаконічно та промовисто, оскільки розуміє, що в сучасному світі утримувати людську увагу за допомогою текстових повідомлень стає все важче, тому для його блогу притаманна мультимедійність.

Наприклад, на каналі в YouTube [12] розміщено відеоінтерв'ю з поетом, відеопоезія, оскільки тут можна розмішувати тривалі та якісні відео. Натомість в Instagram [55] поет веде прямі трансляції, відповідаючи в режимі реального часу на запитання своєї читацької аудиторії, розміщує короткі дописи й нетривалі відеоролики, розважальний контент та веде військовий лайфстайл.

Актуальність ведення блога автором – це не лише особистий розвиток, самореалізація, самопромоція творчості, а й ефективний спосіб розвитку власного бренду автора в мережі. Блог письменника Павла Вишебаби не тільки популяризує поезію та українську мову, а й долає соціально-культурні бар'єри, підвищує інтерес до донатів на потреби ЗСУ, піднімає гострі соціальні теми, адже, як зазначає автор, «Кібер-траншеї не менш важливі, тож ми маємо робити все, щоб не виникало сумніву у народу України. Повинні показати, що люди захищають свою землю натхненно, і що це не війна президентів, а війна двох народів. Ми в соцмережах засвідчуємо, що все відбувається насправді» [50].

Як бачимо, соціальні мережі для Павла Вишебаби стають не лише засобом спілкування з аудиторією, а й ефективним інструментом для обміну важливою інформацією, координації допомоги та висловлення підтримки.

Висновки до розділу 1

В ході дослідження було розглянуто різні аспекти життя та діяльності письменника. Вивчення особистості Павла Вишебаби крізь призму тріади «військовий-поет-блогер» є важливим, оскільки дозволяє краще зрозуміти його творчість. Він успішно поєднує службу в армії, патріотизм та літературну діяльність. Його досвід військової служби та особистий внесок у захист України знаходять віддзеркалення в його поезіях.

На підступах до літературного портрету розкриваємо автора як особистість, його шлях від російськомовних віршів до глибокого відчуття рідної української мови.

Творчість виявляється не лише в надрукованих збірках, але й у веденні блогу, створенні відео та участі в різних громадських заходах. Роль Павла Вишебаби в захисті довкілля та участь у війні проти агресора свідчать про глибокі патріотичні та громадянські переконання.

Блогерську діяльність Павла Вишебаби розглядаємо як важливий аспект його комунікації з громадськістю. Використання різноманітних цифрових платформ (Instagram, Twitter, YouTube, TikTok, Telegram, Facebook) дозволяє йому ефективно комунікувати з різними аудиторіями, активно займатись волонтерством та впливати на суспільні настрої. Це важливий аспект для формування особистого бренду та поширення важливих ідей.

Загалом, Павло Вишебаба є яскравим представником сучасного покоління, вдало поєднує в собі військовий досвід, літературний талант та активну блогерську діяльність. Його внесок у патріотичне виховання, захист природи та популяризація української культури роблять його видатною постаттю в сучасному громадянському просторі.

РОЗДІЛ 2.

ТВОРЧІСТЬ ПАВЛА ВИШЕБАБИ В ПАРАДИГМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

2.1. Поетична збірка «Тільки не пиши мені про війну» в контексті сучасної української поезії

Сучасна українська література із початком російсько-української війни стала інструментом рефлексії, самопсихотерапією, а також джерелом для майбутніх дослідників історії війни.

Очевидно, що «боротьба за самобутність нації, зібрана в поетичному слові, підживлює бойовий дух сучасників. Саме тому культурний фронт виступає невід'ємною складовою» [76, с. 254], зокрема, якщо цей фронт веде військовий Павло Вишебаба, чия дебютна поетична збірка «Тільки не пиши мені про війну» вийшла рекордним накладом (15 тисяч примірників) у грудні 2022 року. «Поява цієї збірки була цілком сподіваним кроком не лише для автора, а й для читачів, коло яких на той час уже сформувалося завдяки соціальним мережам» [76, с. 254].

«Поетична творчість Павла Вишебаби знаходить відгуки у ЗМІ дотично до його персоналії військового, яка виходить на перший план: у замітках інформують про появу збірки письменника, про тур містами з презентацією збірки, а у інтерв'ю ділиться думками про війну, про важливість мови у формуванні національної ідентичності, а також про вірші, які пише у перервах між боями» [75, с. 394].

Про письменника пишуть сучасні митці, активно коментують у соціальних мережах і починають з'являтися перші відеоогляди збірки, «вірші Вишебаби читають у прайм-тайм на центральних телеканалах, їх кладуть на музику та озвучують на проукраїнських мітингах по всьому світу різними мовами. Для багатьох ці тексти стали літописом почуттів українців у режимі онлайн, а Вишебаба — поетичним голосом часу» [68].

Як відзначив редактор збірки поет Іван Малкович, стиль Павла Вишебаби починають наслідувати інші літератори, а це дуже добре свідчить про силу його таланту [53]. Письменник розповідає, що писав вірші все життя, але на війні почав робити це частіше, оскільки відчував те, як багато треба сказати «не тільки про свої почуття, а й про переживання тих, хто поряд, втіливши їх у художньому слові» [34].

«Збірка «Тільки не пиши мені про війну» Павла Вишебаби – це наче слова із саундтреку до попередніх 12 місяців. Тут є любов, і тут, на жаль, є війна, тут є життя та є смерть, щастя і смуток, радість і біль, минуле і майбутнє, реальне і вигадане, своє і чуже. Тут є все, чим сповнене наше життя тепер, без чого ми вже не зможемо уявити наш світ. Це те, про що будуть згадувати наші сучасники. Це те, що будуть пам'ятати наші діти і те, що будуть вчити наші онуки» [77].

У розгорнутому літературному дописі-передмові «Пробудження покоління» письменник Любо Дереш нагадує, що «про Павла Вишебабу пишуть Forbes та The Independent, на його поезії роблять огляди у Vogue. Одна з найбільших індійських газет The Hindustan Times присвятила статтю поезії «Доньці», який перекладений вже щонайменше на п'ятнадцять мов світу. Побратими Павла кажуть, що в нього є виїнятковий талант висловлювати те, що вони відчувають, але для чого їм самим не завжди вистачає слів. Саме так і звучить спільний голос країни – його не можна зімітувати, він лунає у тобі сам» [24, с. 10].

У науковій статті Павлішена Л. В. та Швець Т. В. розглядають тему «невтраченого покоління» у поетичній збірці Павла Вишебаби. Дослідниці зазначають, що «життя і творчість Павла Вишебаби [...] демонструє цілу низку причин, згідно яких генерацію сучасних молодих людей неможливо вважати «втраченою»» [51, с. 85].

Про тему поколінь говориться і в одному з перших відеоесе на збірку. Перші два вірші не потребують жодних представлень – це найвідоміші твори Павла Вишебаби «Моє покоління» і «Доньці». Послідовність представлення їх у збірці має велике значення. «Першим йде вірш про покоління, яке

об'єдналось, покоління, яке говорить рідною мовою, покоління, що б'ється, покоління, що живе і помирає, а за ним вірш, адресований доньці як символ того, за що саме бореться наше покоління: за дітей і їх світле майбутнє, за те, щоб наша нація жила та процвітала, за мир і спокій у наших з вами оселях» [77].

Сучасна українська література спонукає до того, щоб у нових поколінь українців виробилася національна ідентичність, тому «вірші Павла Вишебаби написані так, що вони самі лізуть у ваші думки. Ви самі станете ліричним героєм, бо кожна сторінка збірки торкнеться вас особисто. Кожен з вас знайде у цих рядках себе теперішнього чи себе минулого, дехто і себе в майбутньому» [77].

Польське видання «Час Культури» зазначає, що Павло Вишебаба пише цілком класичні римовані вірші про війну [3].

У статті Безгодової Н. С. та Колесникової Л. Л. «Стилістичні фігури надлишковості / надмірності як засіб художньої виразності в сучасних поетичних текстах» [16] матеріалом для аналізу слугують тексти, які були написані відомими поетами й викладені в соціальних мережах у період з початку повномасштабного вторгнення і до січня 2023 року, зокрема, й вірші Павла Вишебаби. Авторки наукової розвідки помічають, що «сучасні поетичні тексти не позбавлені й такої стилістичної фігури, як полісиндетон, або багатосполучниковість, суть якої полягає в накопиченні сполучників та інших службових слів, що отримують у контексті сполучникову функцію і зв'язують між собою однорідні члени речення, окремі слова та частини фрази. Багатосполучниковість використовують як засіб, що надає мові урочистості, експресії, уможливлює виділення значущих слів, сприяє посиленню ліричності й наспівності та показу роздумів автора» [16, с. 28], наприклад:

«Тільки не пиши мені про війну,
розкажи, **чи** є біля тебе сад,
чи ти чуєш коників і цикад,
і **чи** повзають равлики по в'юну...

Чи цвітуть там вишня та абрикос?» [24, с. 15].

На думку дослідниць, стилістичні фігури надлишковості / надмірності у творчості Павла Вишебаби збагачують поетичний текст експресією та слугують засобом художньої виразності подій сьогодення.

Лексичне наповнення сучасної поезії про війну досліджує Голубицька А. В. У статті розглянуто поезію Павла Вишебаби «Як же спрагло ми будем кохатись», у якому на прикладі метафора «змити із себе війну» відображено те, що «кожного захисника після перемоги чекає тяжка робота над поверненням до мирного життя, а допоможе в цьому щире кохання» [31, с. 25].

Досліджуючи особливості семантичної реалізації образу війни в поетичних текстах, Літвінова І. М. у статті «Репрезентація образу війни в сучасній українській поезії (на матеріалі текстів за березень–травень 2022 року)» помічає, що образ війни тісно переплетений із образом весни, який набуває негативних конотацій. Розглядаючи поезію «Як же спрагло ми будем кохатись», науковиця акцентує увагу на тому, що «воєнний та інтимний дискурси у своєму поєднанні створюють оксиморонний образ лютої весни. Відчуття зміщення природних життєвих координат передано через образи солоного поту, втоми, стогону, які дотичні до двох світів: зараз – жахливої війни, а зазвичай – щасливого пристрасного кохання» [41, с. 106].

Олена Бондарева у статті «Драматургічний дискурс війни в оптиці українських “котячих” сюжетів: екокритка, ментальні матриці, “кототерапія”, тотемний код» на прикладі вірша «Доньці» демонструє, що для поета-воїна є важливою модель відчуття себе у світі і знаходження певного ментального «космосу», представленого у листі до доньки «садом». Автор пише не про біль і страждання, а про «гармонію у власній країні в мирні часи та про віру у повернення доньки, коли батько разом зі своїми побратимами здобудуть перемогу» [1, с. 205].

Компаративному аналізу поезії «Доньці» Павла Вишебаби присвячує наукову розвідку Ебігейл Кені. Дослідниця вважає, що універсальність вірша полягає в тому, що читач може уявити доньку, про яку йдеться, своєю власною. Вона порівнює вірші «Доньці» Павла Вишебаби та «Знайомий пішов добровольцем...» Сергія Жадана. Поети передають універсальне почуття

любові та втрати в умовах війни. Цікавим є те, що центральна постать обох віршів залишається значною мірою анонімною протягом усього твору. Спільним є й зміщення фокусу на наступне покоління українців. Загалом, Павло Вишебаба звертається одночасно і до своєї доньки, і до неукраїнських читачів, просячи їх не зосереджуватися на деталях того, як українці воюють, а натомість зосередитися на тому, за що вони воюють, на баченні мирної, безпечної України, на її процвітанні. Це тонке, але хвилююче почуття національної гордості надає віршеві зухвало оптимістичного тону, який, зрештою, ґрунтується на непохитній вірі в те, що Україна переможе і що розлука українських родин є лише тимчасовим явищем [2]. Така універсальність поезії «Доньці» підкреслює той факт, що Павло Вишебаба справді є голосом часу.

Дослідниця Т. Ю. Урись у статті «Дискурс війни у сучасній українській поезії» зарахлує творчість Павла Вишебаби до так званої «ветеранської» або комбатантної літератури [71, с. 250].

Дослідники Землянська А. В. та Устінов В. Є. розглядають кольористику сучасної поезії про війну. Відзначено, що зазвичай у віршах про війну переважають темні, похмурі кольори, а саме відтінки (візуальні й контекстуальні) чорного кольору, щоб підкреслити, яку трагедію завдав ворог. Особливо масштабною, на думку науковців, виглядає трагедія в поезії П. Вишебаби «Моє покоління» [38].

Наукова розвідка «Зображально-виражальні засоби в українській поезії періоду повномасштабної військової агресії РФ» Світлани Фіялки свідчить про те, що Павло Вишебаба використовує індивідуально-авторські тропи:

- епітети, які мають асоціації з реаліями сьогодення, а також хроніками війни й виражають переживання воєнних баталій;
- порівняння, що увиразнюють воєнні дії, створюючи яскравий візуальний ефект;
- антитези;
- метафори;
- метонімії;

- алегорії;
- оксюмори;
- риторичні фігури [72].

У науковій розвідці «Війна малює кров'ю акварелі»: мислеобраз «війна» в лінгвопоетичному вимірі» Стецик А. В. та Стецик М. С. акцентують увагу на тому, що збірка Павла Вишебаби заслуговує на «цілісне й системне осмислення ... з оригінальною наскрізною актуалізацією саме мислеобразу війна» [65].

Отже, аналізуючи поетичну книжку Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» в контексті сучасної української поезії (на основі літературно-критичних праць), помічаємо, що наукові (й не тільки) рефлексії на творчість поета не так активно потрапляють у поле зору, як сама його поетична творчість. Усі спостереження й думки опубліковані здебільшого в засобах масової інформації, ґрунтовних наукових розвідок про його поетичні твори наразі майже немає, що ще раз підкреслює актуальність та новизну цього дослідження.

2.2. Мотиви лірики Павла Вишебаби

У час, коли слова «ракета», «смерть», «війна» та «біль» активно увійшли в український медіапростор та літературу загалом, «невід'ємним складником лірики війни став і мотив віри» [75, с. 261].

Поезії Павла Вишебаби мають ліричне спрямування, адже лірика – це рід художньої літератури, яка звертається безпосередньо до відчуттів людини, її духовного світу та осмислення сенсу людського буття. Саме тут поет освоює внутрішній світ, виражає власні думки, почуття та переживання [69].

Війна у збірці «Тільки не пиши мені про війну» займає особливе місце й постає як рушійна сила, яка несе біль і смерть і, водночас, інструмент самопізнання ліричного персонажа.

У вірші «Пробудження», який належить до ранньої творчості поета, у роздумах ліричного персонажа чітко простежуються нотки пацифізму, змішані

почуття від того, що Павло є частиною чогось настільки жахливого і, водночас, історично важливого [77]:

«...і я частина
тієї сили, що несе насилля
вбиває і калічить задарма,
нікого не вбачає, окрім себе.
Зізнаюся, це дивні відчуття,
що на межі і сорому, і щастя,
і каяття, і нового натхнення
розсіювати темряву страждань» [24, с. 73].

Пошук прекрасного та жорстокого у спостереженні за війною та природою автор філігранно описує в поезії «Хокку». Це лірика, яка змішана з кров'ю, потом та сльозами закінчується жорсткою антитезою:

«Та замішано все в одній миті,
і так ясно крізь діри в стіні:
ось життя – з головою у літі,
ось людина – по лікті в війні» [24, с. 87].

Павло Вишебаба говорить про проблему повернення військових до звичного життя. На фронті зовсім інша реальність, тому рідним потрібно повернути людині відчуття душевної безпеки, ніжності та теплоти [40].

Одним із головних мотивів у вірші «Ріка» є повернення чоловіків з невідомого місця, що викликає враження таємничості та неспокою:

«Пітьма і вода завжди поруч. Пітьма і вода.
Коли чоловіки повертаються звідти,
носки їхніх берців завжди темні та мокрі» [24, с. 105].

У вірші «Ерл Грей» автор поділився переживаннями та страхом відчутти себе чужим після війни:

«Це буде світ, який створили ми,
але в якому жити непридатні.
Хіба що скаржитись собі під ніс,
що ерл грей з багаття між боями

не те що ці помії в порцеляні» [24, с. 79].

У Павла Вишебаби немає напівтонів. Мотиви війни, віри та патріотизму сплітаються в поезії «Моє покоління», створюючи яскравий образ теперішнього покоління, яке пройшло через війну, але зберігає свою гідність у найважчі часи:

«Історія в книгах довга, наживо – минає стрімко,
моє покоління пише сльозами й вогнем сторінку.
До біса маневрів список, дивіться, які ми вперті,
дивіться, як сміємось прямо в обличчя смерті» [24, с. 13].

Тут зображено й послання для майбутніх поколінь:

«Коли чорна тінь повстала від Маріка до Говерли,
ми билися як востаннє. І вижили. І померли.
Якщо, як і ми, уголос, ти весело й непохитно
читаєш це українською, значить ми бились гідно» [24, с. 13].

Як зазначає автор, військові борються не за землю землю, а, насамперед, за національну ідентичність, яка охоплює українську культуру, мову, традиції та державність. Якщо українською «мовою не будуть спілкуватись на вулицях, освідчуватись в коханні, писати вірші, то всі книги та всі надбання нашої культури покриються пилом» [40].

Головний мотив вірша «Плюс» це мотивація та оптимізм у протистоянні труднощам і невизначеності життя на війні:

«Дві наші долі малюю на попелі:
лінія, лінія — плюс» [24, с. 17].

Під час війни з'явився лексичний неологізм «плюс» (знак + у повідомленнях), який став одним із способів повідомити, що все гаразд, адже тепер:

«Довгі подробиці — атрибут
мирних часів, нині інший статус.
Просто, будь ласка, будь» [24, с. 17].

«Мовчання» відображає не тільки мотив мовчання, а й втрат та пошуку сенсу життя в звичайних речах, створюючи враження глибокого внутрішнього роздуму:

«Врешті-решт, ми усі мовчимо про втрати.
Мовчимо про усе непідвладне мові,
гарячково розставлені розділові,
непромовлені вчасно слова любові» [24, с. 107].

Крім того, що війна здатна руйнувати життя, вона ще й сприяє збереженню національної самосвідомості та єдності. У «Сторіччі біженців» Павло Вишебаба «передрікає скоріше розпад ООН та НАТО ніж загибель нашої нації» [77]:

«— Все складається з атомів, навіть НАТО,
вся ООН та інші організації.
— Чи вони дочекаються на розплату, брате?
— Дочекаються розпаду. — Слава нації!» [24, с. 61].

У вірші чітко звучить поколіннєвий мотив:

«Двадцять перше сторіччя — сторіччя біженців,
вигнанців і мігрантів. Сумне сторіччя» [24, с. 61].

Оскільки автор родом із Донецької області, чимало віршів присвячені важливим містам у житті Павла Вишебаби.

«Фантомні болі» — це вірш, який боляче читати. Павло Вишебаба на власні очі бачив як рідну Мар'їнку стирали з лиця землі, що лягло в основу вірша. Образи фантомних болей відображають біль втрат та травм, які залишаються після війни:

«На Донбасі міста не прокинуться від сирени,
їх покинули люди, як кров залишає вени,
їх відрізали скальпелем фронту супроти волі,
кожен з нас відчуває у тілі фантомні болі» [24, с. 21].

У рядках «Тут країну зшивають голками крупнокаліберними» [24, с. 21] Павло Вишебаба вивернує метафору, щоб передати руйнування в суспільстві через війну, де кожен стає своєрідною «голкою» у спробі вижити та відстояти свої права.

Важливе місце в житті Павла Вишебаби займає місто Маріуполь, яке стало символом страждань та мук. В однойменному вірші автор висловлює біль за втратами та страх перед смертю:

«У місті було нас сто тисяч люду,
страшніше за горни Страшного суду,
за дев'ять кіл пекла узятих вкупу –
місто-герой? – місто-мученик Маріуполь» [24, с. 41].

Боляче усвідомлювати, що смерть може стати полегшенням у порівнянні зі стражданням:

«Щасливий, хто першим вві сні замерз,
ми бачили те, що є гіршим за смерть,
і взяли з собою – в пісок та глину,
у землю, що звали ми Україною» [24, с. 41].

Заклучна частина вірша «Маріуполь» закликає до молитви за душі тих, хто постраждав внаслідок російської збройної агресії:

«Хто має сміливість почути – вухом
лягай на цей ґрунт і уважно слухай,
це ми кричимо з-під землі впритул:
Врятуй наші душі, Господь, врятуй» [24, с. 41].

У ранній творчості Павла Вишебаби топос Маріуполь постає місцем для роздумів у вірші «Двірник». Павло Вишебаба в студентські роки підпрацьовував дворником, адже вважав, що це заняттям – для справжнього філософа. Автобіографічний мотив транслює картину світобудови поета:

«Мої думи легкі опадають, мов ті листки,
і всього лиш: зібрати до купи їх і змести.
Знову сиплються зверху, заледве змахнути встиг» [24, с. 64].

Двірник, як символ стійкості, зустрічає життєві випробування і виконує свої обов'язки:

«Не запитуй чому, не стогни, дворнику, мети,
без утоми мети, без погорди і без мети,
до промерзлих кісток, до судоми, до німоти» [24, с. 65].

Мотив втрати мрій і невиконаних сподівань розглядається через образ Краматорська у вірші «Східний кут» як міста, де «все, що трапилось, залишиться там» [24, с. 52].

Тема трагічного вибору та втрати продовжується у вірші «Як не любити». Головний мотив невдач, розчарувань та можливості втрати себе в спробах знайти своє місце в навколишньому світі показано в контексті великого міста Київ:

«Не знайдеш долі на Подолі
та будеш вештатись, чужа,
і крізь долоні Оболоні
світитиме твоя душа» [24, с. 83].

Вірш «Місто з химерами», написаний у Києві у 2020 році, передає глибокі емоції, пов'язані з втратою, розчаруванням та потребою у пристосуванні:

«Буфонада й блюзнірство – єдині з нових умінь,
ці мистецтва залишимо спадком для поколінь» [24, с. 57].

Місто стає образом втрати енергії та життєвих сил, що може символізувати загальний занепад та втрату духовності.

Харків – це місто, де поет вперше закохався в українську мову. Образ Харкова, його вулиць та різних соціальних груп стають ключовими елементами для передачі зміни мовної реальності у вірші «Струм». Тут присутній мотив подвійного народження, який підсилює значущість мови, як засобу вираження та розуміння свого існування. Перше народження означає фізичне походження, а друге — після внутрішнього осмислення, розуміння реального світу та природи мови:

«Рождається кожен двічі», –
так мовив німецький прашур.
Спочатку, як є, – фізично,
а потім – збагнувши нащо» [24, с. 74].

Цей мотив служить основою для вивчення впливу мовного середовища на формування особистості, а також ролі мови у визначенні культурної та національної ідентичності.

У збірці «Тільки не пиши мені про війну» також відображені ідеалістичні образи природи та міст України, що створюють атмосферу спокою та медитації, доповнену авторськими роздумами про життя.

У вірші «Дорога» природа слугує символічним контекстом для висловлення глибоких думок і почуттів героя. Для пошуку внутрішньої гармонії автор рекомендує залишити метушливе місто задля відновлення душі:

«Щоб заховатись від старих химер,
достатньо переїхати в Карпати» [24, с. 109].

Трансформацію особистості через зустріч із загадковим гідом і відкриття нового світу спостерігаємо у вірші «Божественна комедія». Особливий акцент зроблено на тому, що цей перехід відбувається в густих Карпатах, які є місцем сили для українців. Не тільки назва, а й рядки поезії є алюзією на «Божественної комедії» Данте:

«Земне життя, малий, то вічна школа.
Ласкаво просимо в наступне коло» [24, с. 55].

Про любов до гір і спробу знайти сенс життя автор продовжує у вірші «Альпи». Гірські вершини символізують вищі цілі й високі стандарти, а також можуть представляти внутрішній світ людини.:

«Геометрично досконала наледь гір.
Природа тут взяла до справи скальпель,
і вирізьблювала камінь з льодом до тих пір,
допоки не повстали Альпи. Альпи» [24, с. 81].

Образ вирізьблених Альп підкреслює майстерність природи, як скульптора.

Природа в збірці «Тільки не пиши мені про війну» балансує з війною, ведучи непримиренну боротьбу між життям та смертю. Таким чином, великого значення набуває мотив пам'яті та втрати. У вірші «Тут був я» ліричний персонаж розмірковує про те, як час і події здатні змінювати сприйняття минулого:

«Лише бур'ян в задусі не зів'яв.
Хоч видряпай із відчаю на стінах,

що точно пам'ятаєш: «Тут був я?

такий-то рік, воююча країна» [24, с. 28].

Ціла низка віршів збірки присвячена любові та коханням. У вірші «Спрага» сильне почуття кохання поєднується з тілесним задоволенням, що створює контраст між воєнними образами (автомати, гармати, війна) й образами любові та ніжності. Автор використовує образи природи (весна, зорі, мапи), які символізують початок нового життя та надію на майбутнє:

«Як замовкнуть усі автомати
і розчуємо врешті весну,
як же спрагло ми будем кохатись,
щоби змити із себе війну» [24, с. 30].

Павлові Вишебабі вдається не тільки писати про війну, любовні переживання, а й підкреслювати силу кохання, яке бореться зі смертю. Про це вірш «Вирок ночі»:

«всі слова про любов застрягають клубком у горлі,
та коли буде можна без жаху відкрити очі,
повертайся, промовимо їх, наче вирок ночі» [24, с. 23].

Автор не боїться писати відверто й прямо, адже війна навчила не відкладати життя на потім. У вірші «Картини» описано сцени кохання, яке виринає за межі звичайних стандартів та може вносити зміни у звичайну реальність. Образи картин, що падають, янголів та диявола використовуються для підсилення інтенсивності та нестримності цих почуттів:

«Кохались так, що падали картини,
і янголи, що тут жили одвік,
не полишали сутінок квартири.
Диявол перейшов би на наш бік» [24, с. 25].

У вірші «Залежності» Павло згадує всіх жінок, які залишили слід у його житті, порівнюючи ці почуття з забороненим наркотиком, який переплітається з радістю, болем та надією:

«Любов – це наркотик. І є загроза:
вона викликає тяжке звикання.

Якщо тобі трапилась перша доза,
дарма сподіватись, що це остання» [24, с. 89].

Назва вірша «Титри» порівнюється з фільмом, який має завершення. Ліричний персонаж відчуває самотність та розпач через втрату кохання. Мотив пам'яті взаємодіє з емоційним станом героя, відображаючи його внутрішній конфлікт та пошуки нового сенсу у житті:

«Аби забувати одне кохання,
потрібно зустріти дужче
за те, що згасло» [24, с. 48].

У вірші «Татуювання» Павло Вишебаба говорить про любов, яка завдає страждань, але, водночас, і лікує. Ці шрами та татуювання орхідей і лілеї служать метафорою для емоційних та душевних ран, які можуть бути завдані відносинами:

«Ці шрами зробила тобі не війна,
над ними – тату орхідей і лілеї.
Ніхто ще не зранював так, як вона.
Ніхто ще не зцілював краще за неї» [24, с. 35].

Аналізуючи поетичну творчість Павла Вишебаби, можна простежити історію життя ліричного героя, яке є прототипом життя самого автора. Найуважніші читачі дізнаються і про особисту драму розлучення письменника у вірші «Вітер», який увійшов у друге перевидання збірки.

Важливою складовою збірки «Тільки не пиши мені про війну» є рядки, присвячені рідним та близьким людям Павла Вишебаби. Надзвичайно зворушливі та чуттєві слова у вірші «Народження», в якому йде мова про появу довгоочікуваної донечки Зореслави і зазначає, що

«Сильніша за любов до жінки
любов до спільного дитяти» [24, с. 101].

У поезії «Доньці» поєднуються два світи: дитячий – світлий та безпечний, і дорослий – реальний та жорстокий. Вірш побудований на сильному контрасті між темою війни та мирними образами. Основний мотив вірша – це бажання

обговорювати приємні та позитивні аспекти життя, уникаючи теми війни та тривоги:

«Тільки не пиши мені про війну,
розкажи, чи є біля тебе сад,
чи ти чуєш коників і цикад,
і чи повзають равлики по в'юну» [24, с. 15].

Оригінальний вірш «Мамі» написаний до дня народження найріднішої людини. Автор заспокоює маму та розповідає про гарну компанію, маючи на увазі побратимів з підрозділу:

«Тут всі за одного й за всіх — один,
тому бережи свої сльози й нерви.
З любов'ю, твій вдячний безмежно син,
рік 22-й. 13 червня» [24, с. 51].

Вже понад рік сім'єю для Павла Вишебаби стали й побратими, яким він присвячує вірш. Важливим мотивом вірша «Побратимові» є тема об'єднання двох світів: світу живих та світу мертвих:

«Проведи до живих, проведи через ліс густий
і пусти мене, брате, прошу тебе, відпусти» [24, с. 45].

Вірш «Квіти» про осудження війни як явища, яке призводить до руйнування не лише будівель та соціальних структур, але й природи. Квіти, покладені в кітель, замість віршів, не можуть приховати цей біль втрат та руйнувань:

«Були часи непевніші та гірші,
трагічніших не знав я на роду.
І це не вірші, хлопці, це не вірші,
а квіти, що вам в кітелі кладу» [24, с. 37].

Оскільки війна тісно пов'язана з вірою, Павло Вишебаба «вплітає» у вірші такі поетичні жанри, як сповідь, молитва, колядка, що допомагають у рецепції гуманістичних і сакральних мотивів збірки.

Важливою особливістю поетичної мови Павла Вишебаби є «постійні звертання до Бога та віри» [77].

У вірші «Моє покоління» звучать думки не тільки Павла Вишебаби, а цілої нації. Тут стираються межі між земним і небесним:

«За мить як піти в атаку, ми молимося про спасіння,
якщо Бог і є, він носить форму мого покоління» [24, с. 13].

Вірш «Молитва» – це інтимна розмова з Богом. Оскільки оповідач не отримує відповіді, можна стверджувати, що це «канал одновекторної комунікації між ліричним персонажем та Богом» [74, с. 262] :

«Надішли трохи спокою кожному зі створінь,
дай їм, Боже, цю крихту з «навіки віків».
Амінь» [24, с. 19].

Деякі вірші у збірці написані «у вигляді сповіді, але не тієї сповіді, яка повна жалю за щось скоєне, а тієї, що сповнена надії, що не дивлячись на минуле, автор заслуговує на майбутнє» [74, с. 262]. Мотив втрати віри, пошуку сенсу й бажання знову відкрити серце для кохання є ключовим у вірші:

«Дай мені благословення на любов,
обіцяй, що ми ще зможемо кохати» [24, с. 39].

Сакральні мотиви у творчості поета Павла Вишебаби з'являються не тільки в формі молитви чи сповіді. Автор вважає, що зараз відбувається нове відродження і народжується унікальний та непересічний народ на континенті» [33]. Ця теза стала основою вірша «Зірка», в якому автор у стилі колядки вітає народження нового українського народу:

«Із кров'ю, сльозами, у муках
Народ ся рождає! Славимо його» [24, с. 27].

У вірші «Лічилка для янголів» поет використовує образну алегорію, де у формі гри відображає життя під час війни:

«Раз, два, три – вогонь згори.
Три, чотири – ми у тирі.
П'ять, шість, сім – ховатись всім.
Вісім, дев'ять – люди, де ви?» [24, с. 43].

Образ руїн та занепаду в вірші «Руїни Бога» слугує мотивом, щоб підкреслити стан внутрішнього світу, позбавленого духовної суті, що символізує релігійне та духовне віддалення:

«Якщо ти знімеш тіло, мов пальто,
серед руїн стоятиме ніхто.
І все, що ти відчуєш тут живого, –
присутність переможеного Бога» [24, с. 59].

Мотивом вірша «Колискова» є сон, який слугує інструментом відпочинку та відволікання від зовнішнього жорстокого світу:

«Спи, дитино. Світить місяць.
Потяг йде обабіч лісу.
Краєм міста. Крізь пости.
В стукотінні спи та спи [24, с. 63].

До збірку «Тільки не пиши мені про війну» увійшло також чимало віршів, написаних ще до початку повномасштабного вторгнення, («Середні віки», «Потоп», «Перед потопом», «Айті», «Ще по одній», «План б», «Думки вголос»). Настрій цих віршів – оптимістичний, подекуди іронічний, вони залучають читачів до обговорення, а іноді – й до суперечки з поетом.

Отже, на основі аналізу поетичної збірки Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну», його лірику умовно можна розділити на такі категорії:

- 1) вірші про війну, як шлях до відродження нації;
- 2) твори, в яких ліричний персонаж торкається питань віри;
- 3) вірші про важливі міста в житті автора;
- 4) поезії на тему кохання;
- 5) сім'я та побратими – важлива частина творчості.

2.3. Поезія Павла Вишебаби як прояв мережевої лірики війни

Соціальні мережі виступають потужним інструментом для популяризації творчого продукту та створюють нові можливості для взаємодії та комунікації між автором та читачем.

Дослідниця Т. О. Цепкало підкреслює, що «найбільшої уваги заслуговують ті вірші, що спочатку розміщуються в мережі, а потім їх публікують як книжкове видання, оскільки це засвідчує наявність редакторів та читацького визнання» [73]. У дописах в Instagram Павло Вишебаба виставляв перші варіанти віршів, отримуючи від аудиторії зворотний зв'язок. Поезії Павла Вишебаби були активно коментовані та здобували дедалі більшу популярність серед публіки. «Продуктивний діалог закономірно заохочував продовжувати творчу працю, результатом якої стала поява окремої збірки. Поезія Павла Вишебаби – це мережева лірика війни новітнього часу, яка звертається до емпатії читача, активно реалізуючись у жанрі відеопоезії» [76, с. 255].

«Відеопоезія апелює і до пам'яті реципієнта, по суті, перегляд відеопоезії поєднує два процеси сприйняття – актуалізація асоціацій (вербальних і невербальних) у пам'яті реципієнта й естетичні переживання сприйняття твору тут і зараз. На перетині цих двох емоцій виникає потужний емоційний та естетичний ефект сприйняття художнього твору, в якому реципієнт відчує себе співтворцем» [62, с. 62].

Інтермедіальний аспект відеопоезії Павла Вишебаби розглядає дослідниця А. Д. Маліцька. Оскільки поет є ще й лідером гурту One Planet Orchestra, важко визначити конкретний жанр аудіовізуальної поезії через те, що «подекуди його речитативні декламації переходять в особливі вияви пісенної культури» [43]. Майже завжди в поезії присутній супровідний текст вірша.

Вірш «Доньці» відразу ж став «вірусним та розлетівся мережею, перетворившись на один із символів українського спротиву» [67]. На слова поезії українські військові записали зворушливе відеозвернення до своїх родин. Супровідний текст вірша подано українською та англійською мовою, що дозволяє розширити аудиторію реципієнтів твору.

Формою інтерпретації відеопоезії «Доньці» є пісня, записана разом із співачкою KOLA. Ця музична композиція перетворившись на діалог між фронтом і тилом та ставши символом розлуки, яка сповнена надії на зустріч, тривалий час була на перших позиціях музичних чартів. Популярність поезії

зумовила вихід її на міжнародний рівень. Іноземці активно записують авторські відео декламації вірша «Доньці» українською мовою.

Нідерландський композитор Роб Гурхайс написав музику на вірш Павла Вишебаби «Доньці» [49].

«Домінуючою формою презентації тексту є різні наративні технічні інтерпретації, які представлені комплексно у вигляді мультимодальності» [76, с. 254].

Не менш популярною є відеопоезія «Моє покоління» [23], де голос поета, котрий озвучує вірш, стає «вербальним складником, поєднуючи ритм на ящиках від снарядів і РПГ, чіткі паузи та фонову мелодію. Важливий посил вміщений у лаконічну форму, що є перевагою в рецепції лірики війни новітнього часу» [76, с. 255]:

«За мить як піти в атаку, ми молимося про спасіння,

якщо Бог і є, він носить форму мого покоління.

Чи прийме він нас, хто знає. Святих серед нас немає.

Дивіться, як ми лютуєм, як пристрасно ми кохаєм» [24, с. 13].

Павло Вишебаба розповідає в інтерв'ю для Суспільного про відео на вірш «Моє покоління», яке на річницю 24 лютого надсилали йому з різних куточків планети [44].

Постійний рух кадрів у відеопоезії «Маріуполь» [22] заснований на «метрико-ритмічній тотожності вірша, мелодії, яка супроводжує читання поезії та відеоряду Маріуполя. Відео актуалізує спогади, апелює до самосвідомості українців, підкреслюючи асоціативний зв'язок між зображеним, почутим та тим, що міститься в уяві реципієнта. Зближення словесного та візуального стає передумовою до створення метатексту» [76, с. 255].

Відеопоезія Павла Вишебаби демонструє локуси війни, підкреслюючи мілітарний дискурс його лірики [43]. Чимало віршів зі збірки «Тільки не пиши мені про війну» лягло в основу пісень.

Крім композиції «Доньці», окремі частини поезії «Фантомні болі» лягли в основу пісні «Душі» у виконанні Vyshebaba & BURLA [19]. Це поєднання українського репу та поезії. Прем'єра треку – 10 серпня 2023 р.

Вірш «Вирок ночі» разом із музикою та аранжуванням DOVI перетворився на пісню «Ліхтарі» [20].

«Спрага» надихнула Михайла Мелкумяна написати музику до тексту. Павло Вишебаба у колаборації із співачою NICHKA, перетворив трек «Кохатись» [21] на зізнання в коханні між фронтом і тилом. Тут теж наявна жанрова розмитість. Пісенна частина повторює речитативний текст. Відеоряд – чорно-біле циклічне кіно, де закохані, які весь час біжать назустріч один одному, зустрічаються лише наприкінці відео [43].

Тести віршів Павла Вишебаби стають основою пісень гурту One Planet Orchestra в альбомі «Моя війна», а саме:

- «Східний кут» – «Готуйся падати» [6];
- «Середні віки» – «Вигорання» [5];
- «Божественна комедія» – «Біженський блюз» [4];
- «Думки вголос» – «Тил» [10];
- «Картини» і «Залежності» – «Повернення» [8];
- «Місто з химерами» – «Окупація» [7];
- вірш та пісня з однойменною назвою «Руїни Бога» [9];
- поезія «Двірник» лягла в основу пісні «Азовські хвилі», яку Павло Вишебаба записав ще до служби в ЗСУ, а над відеокліпом [12] працювали влітку 2022 року під час відпустки лідера гурту.

Вірш «Замість сповіді» став викликом для бітмейкерів, які брали участь у конкурсі, оголошеному музичним лейблом Enko. Можливість аранжувати цю поезію випала Дмитру Левченку. Ліричне відео «Замість сповіді» [18] – це звернення зневіреного до капелана.

Сам автор зазначає, що хоче ввести жанр «spoken word», який дозволить поезію перенести на музичний майданчик [66]. Термін «spoken word» (промовлене слово) популярний в англomовних країнах і використовується для позначення відповідної аудіовізуальної продукції. Він включає в себе будь-який вид поезії, який читають уголос, зокрема читання віршів, поетичний слем, джазову поезію, піанологи, музичні читання та хіп-хоп музику, а також комедійні програми та прозові монологи [11].

Ю.І. Ковалів пропонує для позначення цього терміна аналог «художнє читання». У літературознавчій енциклопедії термін означає «жанр естрадного мистецтва, що полягає у публічному виконанні читцем творів літератури, публіцистики тощо» [42, с. 565].

Аудіовізуальну творчість Павла Вишебаби можна зарахувати до жанру *spoken word*, адже на перший план виходить поезія, а музика та відео слугує лише в ролі тла для потоку свідомості автора.

Аналізуючи збірку «Тільки не пиши мені про війну» Павла Вишебаби, бачимо, що «синхронія вербального та невербального у відеопоезії Павла Вишебаби реалізується на таких рівнях, як кінетичний рух зображень, візуальні метафори та голос автора, знаходячи миттєвий відгук у численній аудиторії, тим самим засвідчуючи комунікативний потенціал жанру відеопоезії та формуючи бренд автора у соціальних мережах» [76, с. 255].

Отже, творчість поета Павла Вишебаби доречно розглядати крізь призму інтертекстуальності та інтермедіальності.

Висновки до розділу 2

У розділі «Творчість Павла Вишебаби в парадигмі сучасної української літератури» здійснено спробу детального аналізу поетичної збірки «Тільки не пиши мені про війну». Зокрема, висвітлено різні аспекти його творчості, на матеріалах літературно-критичних праць та матеріалів медіа. Мотиви у творах збірки Павла Вишебаби дозволяють виявити різноманіття почуттів та емоцій ліричного персонажа.

Говорячи про поезію Павла Вишебаби як прояв мережевої лірики війни, розуміємо, яким чином поет взаємодіє з сучасними медіа та використовує їхній вплив на формування власного бренду автора, оскільки Павло Вишебаба одним із перших намагається ввести в українську культуру жанр spoken word.

РОЗДІЛ 3. ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ-ВОЇНІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ВИШЕБАБИ)

У шкільному курсі української літератури учні не мають змоги познайомитися із постаттю військового та оригінальною творчістю поета Павла Вишебаби, адже її вивчення не передбачене нині чинними програмами.

Шкільна програма з української літератури для 10–11 класів базується на вимогах Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392, з урахуванням програми з української літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2012 зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції «Нової української школи» (2016)» [70].

Проте, програма з української літератури для 10-11 класів поділяються на два рівні – стандарту та профільний [70].

Творчість Павла Вишебаби не подана для вивчення в шкільній програмі та не вказана в списку для позакласного читання. Очевидно, що попри велику активність з часу повномасштабного вторгнення, сучасний український письменник ще не був розглянутий укладачами шкільної програми. Проте це ми вважаємо, що його творчість (як і творчість інших поетів-воїнів, та й просто сучасних патріотичних поетів, які пишуть про війну й патріотизм) має потужний дидактичний потенціал для виховання в молодого покоління почуття патріотизму. На наш погляд, автономність сучасного вчителя дає можливість вивчати його творчість на окремих уроках, а також звертатися до неї на позакласних заходах відповідного спрямування. Зокрема:

- уроки позакласного читання;
- виховні заходи до Дня захисника Вітчизни;
- позакласні заходи патріотичного спрямування.

Можна зазначити, що з врахуванням загального розвитку, психологічних, пізнавальних можливостей учнів, вікового сприймання матеріалу буде доречно подавати матеріал для вивчення творчості Павла Вишебаби в 10-11 класах.

У шкільній програмі для учнів 10-11 класів, які навчаються за рівнем стандарту, виділено 70 годин на уроки української літератури. Загалом виділено 2 години на тиждень на уроки української літератури. На «Урок позакласного читання» укладачами шкільної програми для 10-11 класів запропоновано по дві години. Також передбачено резервний час – 7 годин у 10 класі та 6 годин в 11. За рівнем стандарт учні вивчають тему «Сучасна українська література (на вибір)», на яку виділено 5 годин. Запропоновано для вивчення поезію Ігоря Римарука («Обнови»), Юрія Андруховича («Астролог», «Пісня мандрівного спудея»), Оксани Забужко («Рядок з автобіографії», «Читаючи історію»), Олександра Ірванця («До французького шансоньє»), Сергія Жадан («Музика, очерет...», «Смерть моряка»).

У навчальній програмі 10-11 класу профільного рівня на урок української літератури виділено 140 годин на рік, а це 4 години на тиждень. У програмі десятого класу для уроку позакласного читання запропоновано 4 години на рік, а також 5 годин резервного часу. В 11 класі – це 7 годин на рік, резервний час теж 7 годин.

За програмою профільного рівня орієнтовно 16 годин відведено на тему «Постмодернізм і постпостмодернізм». Учні вивчають поезію Ігора Римарука («Обнови»), Василя Герасим'юка («Аркан»), Юрія Андруховича («Астролог», «Пісня мандрівного спудея», «Козак Ямайка»), Юрія Іздрика («Вишиванка», «Молитва»), Марії Матіос («Триєдина перспектива», «Прості вірші», Сергія Жадана («Музика, очерет...», «Смерть моряка»).

За профільним рівнем 1 година передбачена на «Читацький практикум. Читання творів сучасної актуальної літератури».

Вивчаючи збірку Сергія Жадана ««Тамплієри», а це 39 віршів про війну, про біль, із яким важко впоратися, про любов, яка надихає та надію на краще майбутнє, доречно було б вивчати й збірку Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» (43 вірші про війну та кохання).

Автори шкільної програми рекомендують для самостійного читання добирати тексти сучасних авторів, забезпечуючи врахування потреб та

інтересів учнів, що сприятиме їхньому входженню в світ новітньої української літератури.

Щоб вдало подати матеріал на уроці позакласного читання з української літератури учням в школі, необхідно враховувати особливості сприйняття учнями постаті Павла Вишебаби, як особистості та, зокрема, і його творчості. Вчитель пріоритетно має зробити акцент на біографії письменника, адже він не тільки поет, а й військовий, який пише вірші під обстрілами, тому за допомогою мистецтва слова веде хроніку подій російсько-української війни. Для кращого сприйняття творчості, вчителю потрібно підготувати вірші, які наразі є популярними в соцмережах, які цитують у прайм таймах та кладуть на музику. Для реалізації проєктної технології навчання можна запропонувати учням підготувати міні проєкт про письменника, спробувати самостійно створити відеопоезію на один із віршів зі збірки «Тільки не пиши мені про війну».

Для ефективного сприйняття учнями поезії на уроці, вчитель при можливості має включити відеозапис декламації вірша поетом, або іншими визначними посталями та обговорити почуте. Згодом виразно прочитати цей вірш на весь клас, зробити аналіз вірша, після чого запропонувати учням поділитися власним сприйняттям та рефлексіями на твори. При цьому слід бути максимально коректним та уважним, зважати на особисте становище кожного з учнів класу при доборі матеріалу для читання (адже окремі тексти можуть викликати сильні емоції в учнів, які безпосередньо зіштовхнулися з війною та її наслідками – дітей загиблих воїнів чи тих, які зараз проходять службу в ЗСУ на лінії фронту, вимушених переселенців із тимчасово окупованих територій та зруйнованих населених пунктів тощо).

Завдяки самостійному аналізу, учні розвивають власну уяву й не бояться висловлюватися. Щоб краще зрозуміти, що автор мав на увазі, потрібно враховувати час коли була написана ця поезія та виявити паралелі подій, які відбувалися з поетом у цей період.

3.1. Рекомендовані методи та прийоми для вивчення творчості Павла

Вишебаби на уроці позакласного читання

Позакласне читання є одним із важливих шляхів літературного розвитку й морально-естетичного виховання школярів, здатне формувати всебічно розвинену особистість. Цей вид читання передбачає самостійний вибір творів для читання, варіативність уроків та є потужний інструмент для саморозвитку.

Такий вид уроку дає учням можливість читати та вивчати українську літературу в школі не тільки за програмою, а й розвивати свої смаки та інтереси у художній літературі.

Існує два види уроків позакласного читання. Перший вид передбачає вивчення літератури, визначеної офіційно шкільною програмою, а другий вид охоплює літературу, яку можуть обрати самостійно вчитель та учні за власними вподобаннями.

Мета уроків позакласного читання – заохотити учнів читати та дізнаватись більше про творчість письменників, які є поетичним голосом часу, виховувати у школярів внутрішню глибину розуміння

Найдоречнішими прийомами на уроці позакласного читання є конференції, дослідження, декламації, вікторини, квести, театралізація. Також можна застосувати урок-бесіду за конкретним твором або автором. На такому уроці учні дізнаються про життя та творчість письменника та поглиблюють вміння аналізувати його творчість.

Для того, щоб цікаво пройшов урок позакласного читання, необхідно застосовувати творчі завдання для школярів. Можна застосовувати пошукові, наочні, словесні та практичні методи.

Для проведення уроку позакласного читання доречно застосувати такі методи та прийоми навчання, як мозковий штурм, асоціативний куш, бесіда, лекція, практикум, візуалізація, пошук інформації в Інтернеті.

Підібравши методи та прийоми для ефективного засвоєння матеріалу при вивченні творчості Павла Вишебаби, пропонуємо розробку фрагменту уроку, який видається продуктивним.

Фрагменти уроку позакласного читання на тему «Павло Вишебаба: поетичний голос часу»

1. «Ажурна пилка» – метод, що використовується для роботи в групах. Цей метод дає змогу за короткий час опрацювати величезну кількість інформації.

Група «Біографи» готує літературний паспорт поета.

Група «Декламатори» готує виразне читання поезій автора.

Група «Літературознавці» аналізує обрані поезії Павла Вишебаби, визначає тему та ідею, а також художні засоби, використані у поезії.

Група «Біографи».

Приблизна схема біографії поета за опрацьованим учнями матеріалом.

Павло Олександрович Вишебаба

- Народився 28 березня 1986 року в місті Краматорськ, що на Донеччині;
- Виховувався у повністю російськомовній сім'ї, але з 2014 року повністю перейшов на українську мову;
- Шкільну освіту отримав у Краматорську;
- Перші вірші розпочав писати у 10 років;
- Навчався на журналістиці у Маріупольському державному університеті;
- Працював: у газеті «Приазовский рабочий», під час Революції Гідності у прес-центрі Штабу національного спротиву, згодом як комунікаційник у прес-службі Кабінету міністрів України;
- Став співзасновником ГО «Єдина планета» та посланцем з питань толерантності в Україні за програмою ПРООН;
- Військова діяльність – командир відділення 68-ої окремої єгерської бригади імені Олекси Довбуша, з 2023 року – командира відділення польового вузла зв'язку
- Перша збірка віршів «Тільки не пиши мені про війну» видана у 2022 році;
- Активно веде соціальні мережі, де виставляє авторську відеопоезію, а також робить колаборації з відомими співаками та співачками;

- Розлучений, має доньку, якій присвятив вірш, перекладений вже п'ятнадцятьма мовами.

Група «Декламатори».

Учні декламують поезію «Доньці» зі збірки «Тільки не пиши мені про війну».

Група «Літературознавці».

Орієнтовне завдання для виконання:

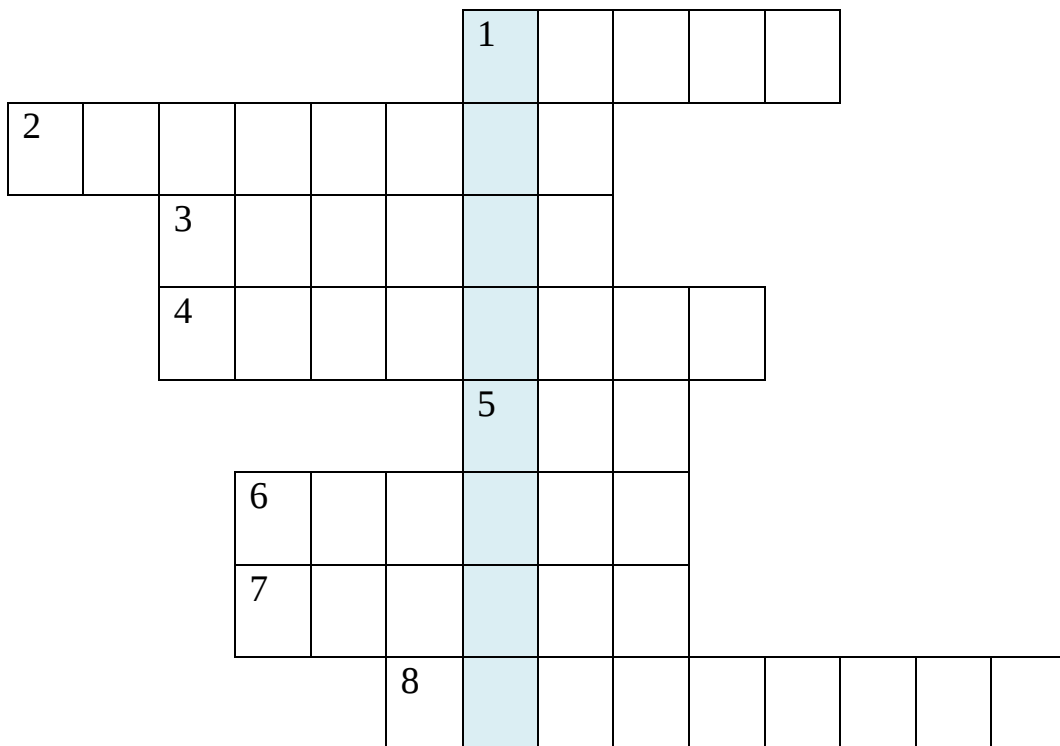
Визначне основний мотив та ідею вірша «Доньці».

Які події вплинули на написання цього вірша?

Які художні засоби використав автор?

Які символи присутні у поезії?

2. «Кросворд»

Запитання до кросворду:

- 1) Провідна тема збірки Павла Вишебаби.
- 2) Прізвище редактора збірки «тільки не пиши мені про війну».
- 3) Прізвище автора, який написав передмову до збірки.

- 4) Прізвище авторки, слова якої Павло Вишебаба використав, як епітет до вірша «Квіти».
- 5) Хто, на думку Павла Вишебаби, носить форму його покоління?
- 6) Який вірш покладено на музику в колаборації зі співачкою NICHKA?
- 7) Який топос згадує поет у вірші «Фантомні болі»?
- 8) Якому місту присвячений найемоційніший вірш збірки?

Відповіді:

- 1 – Війна;
- 2 – Малкович;
- 3 – Дереш;
- 4 – Костенко;
- 5 – Бог;
- 6 – Спрага;
- 7 – Донбас;
- 8 – Маріуполь.

3. Завдання «Знайди пару». У запропонованому завданні учні повинні з'єднати пари, підібравши назву і текст вірша.

Назва вірша	Текст
1. «Зірка».	А. «Ці шрами зробила тобі не війна, над ними – тату орхідей і лілеї. Ніхто ще не зранював так, як вона. Ніхто ще не зцілював краще за неї» [24, с.35].
2. «Хокку».	Б. «Отче, я лише людина, як і ти, віру втратив і не буду прикидатись. Я досяг такого рівня самоти, що сповідуватись, певно, вже не здатен» [24, с.38].
3. «Замість сповіді».	В. «Під дике ревіння сирени розноситься звістка кругом,

	по землях, ба більше — по венах: Народ ся рождає, славімо його» [24, с.27].
4. «Татування».	Г. «Коли чорна тінь повстала від Маріка до Говерли, ми билися як востаннє. І вижили. І померли. Якщо, як і ми, уголос, ти весело й непохитно читаєш це українською, значить ми бились гідно» [24, с.13].
5. «Моє покоління».	Д. «Та замішано все в одній миті, і так ясно крізь діри в стіні: ось життя — з головою у літі, ось людина — по лікті в війні» [24, с.87].

Правильні відповіді: 1 – В; 2 – Д; 3 – Б; 4 – А; 5 – Г.

4. «Мозковий штурм»

Тема: «Павло Вишебаба більше військовий чи поет?»

4. «Евристична бесіда»

Орієнтовні запитання для обговорення на уроці:

- Яких поглядів дотримується Павло Вишебаба?
- Як ви можете пояснити тезу: «Поезія та війна: межа між реальністю та художністю»?

5. «Мікрофон» (інтерактивна вправа):

- Поезія Павла Вишебаби мені відкрилась ...
- Найбільше запам'яталося мені ...
- Найскладнішим сьогодні для мене було...
- Найбільше мені сподобалася думка ...

Беручи до уваги запропоновані методи навчання, ми реалізовуємо мету:

- Навчальну: знайомство з новим для школярів автором, його життєписом, аналіз поезії, її тематики та інших особливостей;

- Розвивальну: розвиток уяви, пам'яті, мовлення; здатність чітко висловлювати власну думку та працювати у групах;
- Методичну: породжуємо знання і навички за допомогою інноваційних технологій;
- Виховну: виховання любові до читання; формування шанобливого ставлення до української літератури; любов до рідної землі, її культури, українських традицій і звичаїв; виховання патріотизму.

Звертаючись до запропонованих методів проведення уроку позакласного читання, учень розвиває любов до читання, що допомагає формувати індивідуальний смак до сучасної української літератури та її всебічного вивчення.

3.2. Позакласний захід на тему «Літературне кафе. Павло Вишебаба: воїн пера та меча»

У шкільній програмі з української літератури передбачено проведення позакласних заходів, для яких потрібна ретельна підготовка.

Визначивши тему позакласного заходу, вчитель заздалегідь повідомляє її учням. Через постійну занятість на передовій, на жаль, немає змоги запросити поета на зустріч, тому позакласний захід буде зорієнтований на знайомство з творчістю Павла Вишебаби та розкриття творчих здібностей учнів.

Позакласний захід для учнів 11 класу

Тема: «Літературне кафе. Павло Вишебаба: воїн пера та меча»

Мета:

- **навчальна:** ознайомити учнів із життям і творчістю Павла Вишебаби;
- **розвивальна:** розвивати навички читання та декламування віршів поета, творче мислення, комунікативні навички та самовираження учасників;

- **виховна:** виховувати в учнів інтерес до творчості військових поетів, а також виховання освіченої, культурної та толерантної особистості;
- **методична:** формувати навички літературного аналізу та розуміння технік письменницької майстерності.

Обладнання: портрет автора, збірка поезій Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну», мультимедійні засоби, роздатковий матеріал.

Хід заходу

I. Організаційний момент.

Відкриття.

1.1. Привітання гостей.

Ведучий.

Запрошуємо в гості у літературне кафе!

Завдання сьогодні у нас не просте

Ми зануримось у атмосферу читання,

Павло Вишебаба передає всім вітання!

Тож віддаймо шану таланту Павла,

Шану Україні, яка завжди жива

Завдяки воїнам героям ЗСУ

Почуємо поезію, народжену в бою!

Давайте згадаймо загиблих героїв,

Військових, які за волю стояли стіною,

Далі продовжимо ми без вагання,

А зараз оголошується хвилина мовчання.

II. Мотивація діяльності. Оголошення теми заходу.

Слова вчителя.

Вітаю, дорогі гості сьогоднішнього літературного кафе «Павло Вишебаба: воїн пера та меча». Я щиро рада привітати справжніх поціновувачів сучасної української літератури, які хочуть збагатити свої знання.

Сьогодні ми поринемо в унікальний світ Павла Вишебаби, де поезія – це не просто рядки, а військовий марш, у якому слова крокують глибоко у душу кожного українця.

Павло Вишебаба впливає на літературний фронт, як справжній герой великої епопеї. Він обирає власний стиль – вогняний, як зброя, гострий, наче лезо та емоційно-насичений.

У світі літератури Павло Вишебаба відіграє роль не просто поета, але й військового поета, чий меч – це не тільки перо, а й кулемет. Він пройшов шлях від віршів, сповнених внутрішньої боротьби, до хроніки, що віддзеркалює сучасні реалії та військові події.

Під час нашої зустрічі в літературному кафе ми доторкнемося до творчого арсеналу поета, чий слова – це не лише рядки на папері, але й магія, яка здатна перетворити кожен вислів у поетичний бій.

Павло Вишебаба експериментує з формою та тематикою, об'єднуючи в своїх творах відображення сучасного життя, воєнні події та поетичні роздуми.

Ласкаво просимо до перегляду сюжету про Павла Вишебабу в Сніданку з 1+1 [32].

Ведучий.

Дякуємо за увагу під час перегляду відео. Тепер хочемо запросити вас у відкрите обговорення його творчості. Будемо раді почути ваші враження та думки. Якщо хтось має запитання або зауваження, не соромтеся висловлювати їх.

Запитання для відкритого обговорення:

- 1) Чи помітили ви вплив історії та подій, що відбуваються в Україні, на творчість поета?
- 2) Що нового дізнались про Павла Вишебабу, як військового та поета?
- 3) Як ви оцінюєте стиль Павла Вишебаби?
- 4) Які теми, на вашу думку, є найбільш важливими в творчості поета?

5) Чи бачите ви його творчість як важливий голос в українській сучасній літературі? Чому?

6) Як на вашу думку Павло Вишебаба поєднує теми війни, сучасності та поетичні роздуми?

III. Основна частина

Презентація творчості Павла Вишебаби.

3.1. Огляд біографії.

(Короткий нарис життя, основні відомості про освіту та важливі події у житті письменника).

Слова вчителя.

Павло Вишебаба народився 28 березня 1986 року у місті Краматорськ, що на Донеччині. Відомий як український письменник, військовий, музикант, еко-активіст, посланець з питань толерантності ПРООН в Україні, співзасновник і голова ГО «Єдина планета».

Освіта. Закінчив Маріупольський державний університет, де вивчав журналістику. Під час навчання впродовж трьох років працював у ЗМІ (газета «Приазовский рабочий»).

Музична діяльність. У 2017 році створив музичний гурт «One Planet Orchestra», який виконував авторську музику та пісні, які присвячені всебічній гармонії людини з природою.

Громадська діяльність. Активно взяв участь у Революції гідності 2014 року, зокрема, працював у прес-центрі Штабу національного спротиву, а згодом – у прес-службі Кабінету міністрів України, де займався міжнародною комунікацією й зв'язками між різними міністерствами.

Зоозахисна діяльність. У грудні 2016 року став співзасновником ГО «Єдина планета» та відкрив перше веганське кафе «One Planet» в Україні. У 2018 році брав активну участь в антихутрянній кампанії під назвою «HutroOFF», а в 2019 році він очолив боротьбу проти будівництва норкової ферми нідерландським промисловцем у селі Підгірне Волинської області.

Військова діяльність. У 2022 році вступив до лав 68 окремої егерської бригади. З 2023 року є командиром відділення польового вузлу зв'язку.

Творчий шлях. З 6 років мріяв стати письменником. Починав творчий шлях ще в студентські роки. Активну творчу діяльність розпочав уже після повномасштабного вторгнення. Автор поетичної збірки «Тільки не пиши мені про війну» (2022).

Міжнародне визнання. Вірш «Доньці» перекладено п'ятнадцятьма мовами, що дозволяє йому отримувати визнання не лише в Україні, а й за її межами.

Життєвий і творчий шлях Павла Вишебаби тісно пов'язані й стали важливою частиною сучасної української культури та літератури.

3.2. Читання вибраних віршів Павла Вишебаби, висвітлення теми війни.

(Передача атмосфери творчості поета через виразне читання відомих віршів).

Ведучий.

І зараз, дорогі гості, ми маємо унікальну можливість зануритись у світ слова Павла Вишебаби, через виразне читання його власних віршів. Ці твори вражають своєю емоційністю та глибоким підходом до тем війни).

Читач 1. Вірш «Моє покоління»

«Історія в книгах довга, наживо – минає стрімко,
моє покоління пише сльозами й вогнем сторінку.
До біса маневрів список, дивіться, які ми вперті,
дивіться, як сміємось прямо в обличчя смерті.
Дивіться на наші танці з руйновищ, постів, окопів,
над головами уламки, з-під ніг вилітає попіл,
контемпорарі в підвалах для тих, хто лихої вдачі.
Моє покоління плаче так, щоб ніхто не бачив.

Якщо би всю сіль з копалин, жбурнути в страждання світу,
то більшість у наших ранах розквітла би горицвітом.
Із кожним життям навколо недоля і доля спільна.
Прислухайтесь — у полоні ворожому чутно співи.

За мить як піти в атаку, ми молимося про спасіння,
якщо Бог і є, він носить форму мого покоління.
Чи прийме він нас, хто знає. Святих серед нас немає.
Дивіться, як ми лютуєм, як пристрасно ми кохаєм.

Коли чорна тінь повстала від Маріка до Говерли,
ми билися як востаннє. І вижили. І померли.
Якщо, як і ми, уголос, ти весело й непохитно
читаєш це українською, значить ми бились гідно» [24, с.13].

Читач 2. Вірш «Плюс»

«Як ти? — не буду тебе питати.
Довгі подробиці — атрибут
мирних часів, нині інший статус.
Просто, будь ласка, будь.

Курс на життя зараз не дорожчий
за нафтовий барель, та я молюсь.
Фронт, укриття, чужина або що —
просто постав тут плюс.

Маєш, напевно, чималий клопіт,
часом і я наче з ніг валюсь.
Дві наші долі малюю на попелі:
лінія, лінія — плюс» [24, с.17].

Читач 3. Вірш «Фантомні болі»

«На Донбасі міста не прокинуться від сирени,
їх покинули люди, як кров залишає вени,
їх відрізали скальпелем фронту супроти волі,
кожен з нас відчуває у тілі фантомні болі.
Ми вдивляємось в бік знерухомленої кінцівки,
але поки лише через оптику, лиш прицільно.
Не у білих халатах — у формі з брудними літерами
тут країну зшивають голками крупнокаліберними.
Український світанок зійде над Донецьким кряжем,
хтось із нас неодмінно до ночі в цю землю ляже.
Тільки думка майне, як заправиш в ріжок набої,
що ти жив, як простий чоловік, а помреш, як воїн» [24, с.21].

Читач 4. Вірш «Хокку»

«Є картини війни нетутешні,
наче хокку бентежний сюжет:
білий цвіт молодої черешні
осипається на кулемет.

Від прильотів раптових з розмаху
в різнотрав'я уткнешся чолом,
де занурюються комахи
у свою комашину любов.

Облітає лелека під креном
водоспади від фосфорних бомб.
Відділити би все поокремо
і ніколи не скласти гуртом.

Та замішано все в одній миті,
і так ясно крізь діри в стіні:
ось життя — з головою у літі,
ось людина — по лікті в війні» [24, с.87].

3.3. Оповідання Павла Вишебаби «Марсіани».

(Ілюстрація різноманітності творчості письменника. Оповідання «Марсіани»)

Ведучий.

Увага, шановні гості! Ми продовжуємо знайомство з творчістю письменника, але зараз – як прозаїка. Запрошуємо до перегляду відео, в якому Павло Вишебаба прочитав своє оповідання «Марсіани» [14]. Це реальна історія ЗСУ, що відбулась на Донеччині на початку повномасштабного вторгнення.

Чому автор назвав твір «Марсіани»? Як Ви гадаєте, з якою метою автор вдається до детальних описів?

3.4. Відкрите спілкування та обмін думками.

Ведучий.

Дякуємо нашим читачам за ці виразні читання. А тепер, дозвольте запросити вас поділитися враженнями від почутого.

Гість 1.

«Я вражений його вмінням поєднувати глибокі емоції з образністю. Кожен вірш – мов маленька картина, яку важко відірвати від свого внутрішнього світу».

Гість 2.

«Читання віршів Павла Вишебаби – це емоційна подорож. Він вміє вловити дух часу та передати його у своїх творах. Дуже вражає».

Гість 3.

«Стиль письменника вражає своєю простотою й водночас глибиною».

Ведучий.

Чудово! А тепер давайте перейдемо до наступного питання. Які теми, на Вашу думку, є найбільш важливими в творчості письменника? Чи вбачаєте ви певні постійні мотиви чи ідеї?

Гість 4.

«Для мене, важливою темою є війна та її вплив на особистість».

Гість 5.

«Поезія Павла Вишебаби наповнена глибоким емоційним спрямуванням».

Ведучий.

Дякуємо за ці цікаві спостереження!

3.5. Творча майстерня.

Ведучий.

Дорогі гості, спеціально для вас ми підготували творчу майстерню, де ви зможете самі, під впливом стилю Павла Вишебаби, написати й продекламувати власний вірш. Не соромтеся виразити свої власні емоції та думки. Чекаємо та запрошуємо до відкритого мікрофону.

Вірш гостя 1.

У серці міста, де час ховає світло,
Між мурами бетону, я бачу тіло.
Ностальгія в тіні вулиць — це божевілля,
Голова болить, наче з похмілля.

Віддзеркалення бою — у очах поета,
Сніг сипе на дуло кулемета.
На перехресті доріг та стежин
Без побратима ти наче один.

Вірш гостя 2.

Зачекай, постривай, не треба,
У боях гірший ворог – це страх,

Птахи відлітають, їм мало неба,
Ховають позиції, як і бійці, у лісах.

Війна українців торкалась не раз,
Та завжди гордо йшли до перемоги.
Скоро в Україні настане той час,
Коли додому приведуть дороги.

Ведучий.

Це просто чудово! Дякуємо за вашу творчість та відкритість у нашій творчій майстерні.

VI. Рефлексія. Підсумок заходу.

4.1. Закриття літературного кафе.

Ведучий.

Дорогі учасники нашого літературного кафе, дозвольте висловити велику подяку кожному з вас за активну участь та творчий внесок у наш захід.

Я хочу вручити сертифікати тим учасникам, які своєю творчістю особливо вражали нас цього вечора.

[Ведучий вручає сертифікати вибраним учасникам]

Дякуємо! Ваші виступи, твори та коментарі зробили цей захід надзвичайно багатогранним і неповторним.

Бажаємо вам невичерпного джерела творчості та незабутніх вражень. До зустрічі на наших майбутніх подіях!

Такий позакласний захід дозволяє учням розкрити свої творчі можливості. Різноманітність прийомів дозволяє залучити різні типи аудиторії — від тих, хто активно бере участь у дискусіях, до тих, хто більше налаштований на творчу самореалізацію.

У плані-конспекті заходу ми показали, що літературне кафе — це не лише місце для виступів ведучого, але й платформа для обміну ідеями та

враженнями, залучаючи всіх до відкритого обговорення, поетичного читання, творчих вправ.

Також нам вдалося провести позаурочний захід, який не лише інформує про творчість Павла Вишебаби, але й активно залучає та стимулює творчий потенціал учасників.

Висновки до розділу 3

У шкільному курсі української літератури не передбачено вивчення життєпису й творчості поета Павла Вишебаби.

Педагог може запропонувати його вивчення на уроках позакласного читання та на позакласних заходах. У магістерській роботі запропоновано методичні рекомендації для вивчення життя й творчості Павла Вишебаби для учнів 11 класу. Також розроблено план-конспект проведення позакласного заходу на тему «Літературне кафе. Павло Вишебаба: воїн пера та меч». Розроблені методичні рекомендації можна використовувати для підготовки уроків з української літератури для учнів 11 класів ЗЗСО.

ВИСНОВКИ

У результаті здійсненого дослідження вдалось дізнатися цікаві факти про життя та творчість Павла Вишебаби. Життєпис поета потрібно розглядати в контексті військовослужбовця та громадського діяча.

Формування особистості Павла Вишебаби зумовили суспільно-політичні події: Чорнобильська катастрофа, Помаранчева революція, Революція Гідності, окупація Краматорська (міста, де він проживав до війни), планетарна екологічна криза та масове вимирання видів тварин, катаклізми, повномасштабна війна, епоха біженців. Водночас ці виклики доби лягли в основу формування Павла Вишебаби як поета.

Літературний портрет автора по-своєму унікальний, його формування відбувається під впливом епохальних подій в Україні. Це історія розвитку від російськомовних віршів до глибокого відчуття рідної української мови. Поезія, зокрема в збірці «Тільки не пиши мені про війну», не лише розкриває внутрішні почуття та рефлексії автора щодо військових подій, а й стає значущим явищем в сучасній українській літературі.

Творчість поета вже вийшла на міжнародний рівень, свідченням чого є:

- наукові розвідки про його вірші публікують у закордонних виданнях;
- з'являються переклади поезій іноземними мовами;
- світові медіа присвячують статті творчості поета;
- іноземці пишуть музику на вірші Павла Вишебаби;
- коло читачів сформоване з представників різних куточків планети, про що свідчать публікації в соціальних мережах.

Це один із тих письменників, які вводять українську поезію у світовий простір.

Специфічною особливістю збірки Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну» стають внутрішні монологи, алюзії та сакральні й гуманістичні мотиви.

Автор показує страшні реалії сьогодення через поетичні тексти, які слугуватимуть щоденником війни для майбутніх поколінь.

На основі аналізу поетичної збірки Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну», його лірику умовно можна розділити на такі категорії:

- 1) вірші про війну, як шлях до відродження нації;
- 2) твори, в яких ліричний персонаж торкається питань віри;
- 3) вірші про важливі міста в житті автора;
- 4) поезії на тему кохання;
- 5) твори про сім'ю та побратимів.

Блогерська діяльність дозволяє письменнику не лише популяризувати свою творчість, а й висловлювати власні думки з важливих для нього тем. Зокрема, блог стає ефективним способом розвитку власного бренду автора в мережі.

Творчість Павла Вишебаби активно проявляється як мережева лірика війни, оскільки поет одним із перших намагається ввести в українську культуру жанр spoken word, де на перший план виходить поезія, а музика та відео слугують тлом для потоку свідомості автора.

Творчий доробок поета доречно розглядати крізь призму інтертекстуальності та інтермедіальності, що є особливістю ідіостилу автора.

Павло Вишебаба вдало поєднує в собі військовослужбовця, громадського діяча та письменника. Доказом цього є проведення презентації збірки «Тільки не пиши мені про війну» у формі благодійного туру 12 містами України, до якого долучались і військові, і письменники, й музиканти. Підсумком туру є зібрані кошти, а це більше 100 тисяч доларів, які були використані на потреби Збройних Сил України.

У шкільному курсі української літератури не передбачено вивчення життєпису й творчості поета Павла Вишебаби. Проте в методичному розділі запропоновано методи та прийоми для поглибленого вивчення творчості поета в ЗЗСО на уроці позакласного читання. Ці підходи спрямовані на активну взаємодію учнів із поезією автора-воїна, розуміння глибинних змістових та художніх аспектів його творчості. Позакласний захід під назвою «Літературне кафе. Павло Вишебаба: воїн пера та меч» пропонує цікавий формат вивчення творчості поета через взаємодію учнів зі злободенними творами автора. Мета

заходу – створити простір для обміну думками, враженнями та творчими ідеями щодо поезії Павла Вишебаби.

Автономність сучасного вчителя дає можливість вивчати його творчість на окремих уроках, а також звертатися до неї на позакласних заходах відповідного спрямування, адже поезія Павла Вишебаби має потужний дидактичний потенціал для виховання в молодого покоління почуття патріотизму.

У наступних наукових розвідках можна завершити повний огляд художніх особливостей віршів та дослідити поетику збірки «Тільки не пиши мені про війну».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bondareva O. Драматургічний дискурс війни в оптиці українських “котячих” сюжетів: екокритка, ментальні матриці, “кототерапія”, тотемний код. *International security studios: managerial, economic, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Georgian Aviation University. Tbilisi, Georgia.* 2023. С. 200–214.
2. Keaney A. To my daughter. *Nanovic Institute*. URL: <https://nanovic.nd.edu/features/to-my-daughter/> (date of access: 10.12.2023).
3. Mamy konsensus | Ivan Davydenko, Agnieszka Waligóra. *Czas Kultury*. URL: <https://czaskultury.pl/artykul/mamy-konsensus/> (дата звернення: 30.11.2023).
4. One Planet Orchestra. Біженський блюз, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sC5cmY7dMmg> (дата звернення: 03.12.2023).
5. One Planet Orchestra. Вигорання, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4bhkBhMdGPw> (дата звернення: 03.12.2023).
6. One Planet Orchestra. Готуйся падати, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DRsPwHRizZc> (дата звернення: 03.12.2023).
7. One Planet Orchestra. Окупація, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RD1L3T4g3c0> (дата звернення: 03.12.2023).
8. One Planet Orchestra. Повернення, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Tjw9t2fxE8I> (дата звернення: 03.12.2023).
9. One Planet Orchestra. Руїни Бога, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3yWazduQtCY> (дата звернення: 03.12.2023).

10. One Planet Orchestra. Тил, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Y9gtcCsg84M> (дата звернення: 03.12.2023).
11. Spoken word. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Spoken_word (date of access: 03.12.2023).
12. UA Павло Вишебаба. *Youtube*. URL: <https://www.youtube.com/@Vyshebaba> (дата звернення: 01.12.2023).
13. UA Павло Вишебаба. Азовські хвилі – One Planet Orchestra | Павло Вишебаба, 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=44J3Rj_SgiA (дата звернення: 03.12.2023).
14. UA Павло Вишебаба. Засновано на реальних подіях. «Марсіани» Павла Вишебаби, 2022. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Y8c_0ee_5oY (дата звернення: 02.12.2023).
15. Wyszzebaba P. *Moje pokolenie. W obliczu wojny. Pogranicze*, 2023. 50 p.
16. Безгодова Н. С., Колесникова Л. Л. Стилістичні фігури надлишковості/надмірності як засіб художньої виразності в сучасних поетичних текстах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2023. Т. 1, № 59. С. 25–28.
17. Веганське кафе One Planet закривають: власники закладу кажуть, що виконали свою місію. *The Village Україна*. URL: <https://www.village.com.ua/village/food/food-news/288567-veganske-kafe-one-planet-zakrili-vlasniki-zakladu-kazhut-scho-vikonali-svoyu-misiyu> (дата звернення: 30.11.2023).
18. Вишебаба. Vyshebaba – Замість сповіді, 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=l_0XJiIYlMA (дата звернення: 03.12.2023).
19. Вишебаба. Vyshebaba & BURLA – Душі [Official Video], 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=B_wfIV38KmA (дата звернення: 03.12.2023).

- 20.Вишебаба. Vyshebaba & DOVI – Ліхтарі, 2023. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=j_sPoki9LSs (дата звернення: 03.12.2023).
- 21.Вишебаба. Vyshebaba & NICHKA – Кохатись, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qtS61XixNa4> (дата звернення: 03.12.2023).
- 22.Вишебаба П. Маріуполь. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2Mf0tWQYSf0> (дата звернення: 15.02.2023).
- 23.Вишебаба П. Моє покоління. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=F3opu9-xeiA> (дата звернення: 15.02.2023).
- 24.Вишебаба П. Тільки не пиши мені про війну. Київ: Видавництво Однієї Книги, 2022. 112 с.
- 25.Вишебаба Павло Олександрович. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вишебаба_Павло_Олександрович (дата звернення: 03.12.2023).
- 26.Відомі українці-вегетаріанці розповіли про життя без м'яса. *Новини України та Світу. Головні і останні новини – NV*. URL: <https://nv.ua/ukr/project/vegetariantsi-pro-zhyttia-40009016.html> (дата звернення: 30.11.2023).
- 27.Війна 2022: щоденники, есеї, поезія. Антологія. Львів. Видавництво Старого Лева; Варшава. «Нова Польща», 2023. 440 с.
- 28.«Війна 2022» – перша велика антологія про війну. *Наше слово*. URL: <https://nasze-slowo.pl/vijna-2022-persha-velyka-antologiya-pro-vijnu/> (дата звернення: 30.11.2023).
- 29.Війна в літературі: 2022 рік приніс низку потужних книжок про війну. *Армія FM – перша військова радіостанція України (Army FM)*. URL: <https://www.armyfm.com.ua/ua/vijna-v-literaturi-2022-rik-prinis-nizku-potuzhnih-knizhok-pro-vijnu/> (дата звернення: 30.11.2023).

30. Війна і поезія. Звитяга й трагедія в художніх образах європейської культури минулого й сьогодення – Павло Савчук – *Літопис незламності*. URL: <https://litopys.info/articles/vijna-i-poeziya-zvytyaga-j-tragediya-v-hudozhnih-obrazah-yevropejskoyi-kultury-mynulogo-j-sogodennya-pavlo-savchuk/> (дата звернення: 01.12.2023).
31. Голубицька А. В. Лексичне наповнення сучасної поезії про війну. *Мовні виміри світу : матеріали II Міжнародної науково-практичної студентсько-учнівської конференції (20 квітня 2023 р., м. Житомир)*. 2023. С. 23–25.
32. Герої війни. Новини Сніданку з 1+1. 1+1 video. URL: <https://1plus1.video/novosti-snidanku-z-11/2023/1-vipusk-geroj-vijni-yak-poet-ta-vijskovosluzhbovec-zsu-pavlo-vishebaba-svyatkue-svij-den-narodzhennya> (дата звернення: 02.12.2023).
33. Говорить Великий Львів. Український військовий Павло Вишебаба розмірковує про українців та пробудження «стрижня» в нації, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NpwcHxJFVsc> (дата звернення: 03.12.2023).
34. Гудкова С., Черновол К. Ми переможемо російських окупантів за дотримання важливої умови – воїн ЗСУ Павло Вишебаба. 26.05.2022. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/society/2022-05-26/myi-pobedim-rossiyskih-okkupantov-pri-soblyudenii-vajnego-usloviya---voin-vsu-pavel-vyishebaba/46119> (дата звернення: 14.02.2023).
35. Гурт One Planet Orchestra. *Київський Рок Клуб*. URL: https://rock.ua/klub/one_planet_orchestra (дата звернення: 03.12.2023).
36. Де служить та чим займається поет і військовий Павло Вишебаба – Український Свідок – Український тиждень. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/de-sluzhyt-ta-chym-zajmaetsia-poet-i-vijskovyj-pavlo-vyshebaba-ukrainskyj-svidok/> (дата звернення: 30.11.2023).
37. Дочасні вибори зіграли з нами дуже поганий жарт – екоактивіст. *Громадське радіо*. URL: <https://hromadske.radio/publications/dochasni->

- [vybory-zigraly-z-namy-duzhe-poganyy-zhart-ekoaktyvist](#) (дата звернення: 30.11.2023).
38. Землянська А. В., Устінов В. Є. Колористика сучасної поезії про війну (на матеріалі мережі «Facebook»). *Література й історія : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (17–18 листопада 2022 р.)*. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. С. 84-88.
39. Із заходом сонця навіть російськомовні переходять на українську – боєць Павло Вишебаба про мову, як оберіг. *Vikna*. URL: <https://vikna.tv/video/lyudy/iz-zahodom-sonczya-navit-rosijskomovni-perehodyat-na-ukrayinsku-boyecz-pavlo-vyshebaba-pro-movu-yak-oberig/> (дата звернення: 30.11.2023).
40. Контрнаступ – це не змагання футбольних команд, коли треба забити гол і ніхто не постраждає – Павло Вишебаба. *Телеграф*. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/intervju/2022-09-19/5716911-kontrnastuplenie-eto-ne-sorevnovanie-futbolnykh-komand-kogda-nuzhno-zabit-gol-i-nikto-ne-postradaet-pavel-vyshebaba> (дата звернення: 02.12.2023).
41. Літвінова І. М. Репрезентація образу війни в сучасній українській поезії (на матеріалі текстів за березень–травень 2022 року). *Мовознавчий вісник*. 2022. Т. 1, № 33. С. 103–110.
42. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 2 уклад. Ю.І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. М — Я. с. 624.
43. Маліцька А. Д. Відеопоезія Павла Вишебаби: інтермедіальний аспект. м. Częstochowa, 5 April 2023. С. 52–55. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-12> (дата звернення: 10.12.2023).
44. «Ми маємо розривати всі емоційні зв'язки з Росією»: військовослужбовець, поет Павло Вишебаба. *Суспільне Новини*. URL: <https://cutt.ly/t5BNukc> (дата звернення: 01.05.2023).
45. «Ми не віддали жодного сантиметра нашої землі», – зоозахисник та воїн 68 єгерської бригади Павло Вишебаба. *ШоТам*. URL: <https://shotam.info/my-ne-viddaly-zhodnoho-santymetra-nashoi-zemli->

звернення: 30.11.2023).

- 46.«Ми останнє покоління, яке може врятувати планету»: Павло Вишебаба про зміни клімату – 20 хвилин. *20 хвилин – Новини Вінниці*. URL: <https://vn.20minut.ua/lyudi/mi-ostanne-pokolinnya-yake-mozhe-vryatuvati-planetu-pavlo-vishebaba-pr-10944862.html> (дата звернення: 30.11.2023).
- 47.«Мистецтво взяло на себе і волонтерську місію»: про книгу-альбом «Незламний» – ГЛУЗД. *ГЛУЗД – медіаресурс*. URL: <https://gluzd.org.ua/articles/mystetstvo-vzialo-na-sebe-i-volontersku-misiu-pro-knyhu-albom-nezlamnyi/> (дата звернення: 30.11.2023)
- 48.Незламний / For invincible : кн.-альбом та зб. Поезій. П. Вишебаба та ін.; упоряд. В. Бирчак; пер. з укр.: Ю. Воротна, Ю. Максимейко; фотограф О. Самсонов та ін. Харків. Фоліо, 2023. 159 с.
- 49.Нідерландський композитор написав музику на вірш українського військового. *Критика*. URL: <https://krytyka.com/ua/news/niderlandskiy-kompozitor-napisav-muziku-na-virsh-ukrajinskogo-viyskovogo> (дата звернення: 03.12.2023).
- 50.Один із крашів ЗСУ Павло Вишебаба розповів, чому важливо вести соцмережі на передовій. *tv.ua*. URL: <https://tv.ua/news/6339941-odin-iz-krashiv-zsu-pavlo-vishebaba-rozpoviv-chomu-vazhливо-vesti-sotsmerezhi-na-peredovij> (дата звернення: 01.12.2023).
- 51.Павлішена Л. В., Швець Т. В. Тема «невтраченого покоління» у збірці Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну». *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2023. № 27. С. 83–88.
- 52.Павло Вишебаба : «Якщо ми всі будемо працювати на межі своїх можливостей, тоді ми можемо перемогти». *КиївВлада*. URL: <https://kievvlast.com.ua/text/pavlo-vishebaba-yakshho-mi-vsi-budemo-pratsyuvati-na-mezhi-svoih-mozhливостей-todi-mi-mozhemo-peremogti> (дата звернення: 03.12.2023)
- 53.Павло Вишебаба | книги, вірші, аудіо. *Павло Вишебаба*. URL: <https://www.vyshebaba.com.ua/> (дата звернення: 01.12.2023)

54. Павло Вишебаба. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/vyshebaba> (дата звернення: 01.12.2023)
55. Павло Вишебаба. *Instagram*. URL: <https://www.instagram.com/vyshebaba/> (дата звернення: 01.12.2023).
56. Павло Вишебаба. *Telegram*. URL: <https://t.me/MyWar1PO> (дата звернення: 01.12.2023)
57. Павло Вишебаба. *TikTok*. URL: <https://www.tiktok.com/@vyshebaba> (дата звернення: 01.12.2023)
58. Павло Вишебаба. *Twitter*. URL: <https://twitter.com/vyshebaba/> (дата звернення: 01.12.2023)
59. Павло Вишебаба: Не хочу говорити мовою людей, які нас вбивають. Інтерв'ю - НТА. *НТА*. URL: <https://www.nta.ua/pavlo-vyshebaba-ne-hochu-govoryty-movoyu-lyudej-yaki-nas-vbyvayut-intervyu/> (дата звернення: 30.11.2023).
60. Поезія як свідчення. *Збруч*. URL: <https://zbruc.eu/node/115566> (дата звернення: 30.11.2023)
61. Прихильник свідомого життя. Хто такий Павло Вишебаба, голова ГО Єдина Планета та першого 100% веганського кафе в Україні. *Новини України та Світу. Головні і останні новини - NV*. URL: <https://nv.ua/ukr/dose/pavlo-vishebaba-golova-go-yedina-planeta-biografiya-foto-50218282.html> (дата звернення: 30.11.2023).
62. Романенко О. Українська відеопоезія як естетичний феномен сучасного літературного процесу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2022. № 1 (31). С. 61-65.
63. Сім'я переселенців з Донбасу агітує переходити на українську. В мережі шириться проникливе відео. *Новинарня – новини України, що воює*. URL: <https://novynarnia.com/2016/02/15/sim-ya-pereselentsiv-z-donbasu-agituye-perehoditi-na-ukrayinsku-v-merezhi-shiritsya-proniklive-video/> (дата звернення: 30.11.2023).

64. «Спочатку я почав говорити і думати українською, але творчості складніше»: військовий і поет Павло Вишебаба пояснив, чому не одразу почав писати вірші українською – Дім. Дім. URL: <https://kanaldim.tv/spochatku-ya-pochav-govoryty-i-dumaty-ukrayinskoyu-ale-tvorhosti-skladnishe-vijskovyj-i-poet-pavlo-vyshebabapoyasnyv-chomu-ne-odrazu-pochav-pysaty-virshi-ukrayinskoyu/> (дата звернення: 30.11.2023).
65. Стецик А. В., Стецик М. С. «Війна малює кров'ю акварелі»: мислеобраз «війна» в лінгвопоетичному вимірі. *Publishing House â Baltija Publishingâ*. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/393/10751/22411-1> (дата звернення: 10.12.2023).
66. Телеканал ДІМ. Вишебаба, Авдєєв, Хом'як, Никорак, GEZWEIRDO | Тихий вечір з Оленою Кравець | #26, 2023. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QzghDAvezUQ> (дата звернення: 30.11.2023).
67. «Тільки не пиши мені про війну». Воїн ЗСУ Павло Вишебаба випускає збірку віршів. *ШоТам*. URL: <https://shotam.info/tilky-ne-pyshy-meni-pro-viy-nu-voin-zsu-pavlo-vyshebabavypuskaie-zbirku-virshiv/> (дата звернення: 23.04.2023).
68. Тільки не пиши мені про війну, Павло Вишебаба. Інтернет-магазин книг - Книгарня «Є». URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/suchasna-ukrayinska-poeziya/tilky-ne-pyshy-meni-pro-vijnu/> (дата звернення: 23.04.2023).
69. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства). К. : ВПЦ «Київський університет», 1988. 448 с.
70. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
71. Урись Т. Дискурс війни у сучасній українській поезії. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 5(11). С. 246–259.

- 72.Фіялка С. Зображально-виражальні засоби в українській поезії періоду повномасштабної військової агресії рф. *Синопис: текст, контекст, media*. 2023. Т. 29, № 2. С. 114–119.
- 73.Цепкало Т. Українська інтернет-поезія: загальний огляд. *International scientific and practical conference «Research of different directions of development of philological sciences in Ukraine and EU»*: Conference proceedings, September 20-21, 2019. С. 121-124.
- 74.Швець Мар'яна. Гуманістичні та сакральні мотиви у збірці Павла Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну». *Студентська наукова конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (25-27 квітня 2023 року, м. Чернівці)*. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 261-263.
- 75.Швець Мар'яна. «Тільки не пиши мені про війну»: поезія Павла Вишебаби як один із виявів сучасної української літератури. *«Мозаїка наукової комунікації: зб. матеріалів II Міжнародної мультидисциплінарної студентської інтернет-конференції (4 травня 2023 року, м. Львів)*. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. С. 394-395
76. Швець Мар'яна, Сажина Алла. Комунікативний потенціал відеопоезії: досвід Павла Вишебаби. *«Платон мені друг, але істина дорожча»: теоретико-практичні та методологічні аспекти розвитку сучасних гуманітарних наук: зб. матеріалів Всеукраїнської молодіжної конференції (2-3 березня 2023 року, м. Чернівці)*. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 254-255.
- 77.Якибук. Тільки не пиши мені про війну | Павло Вишебаба @Vyshebaba | Детальний аналіз збірки | Якибук, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gIx37nMohbU> (дата звернення: 01.03.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

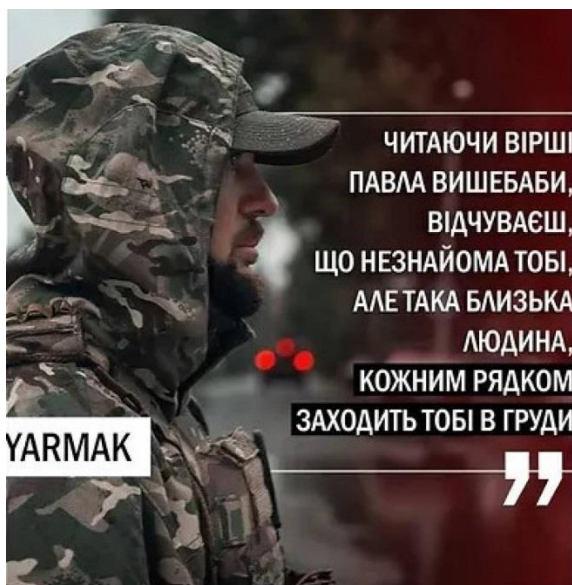
Павло Вишебаба

Збірка «Тільки не пиши мені про війну»

Відгуки про творчість Павла Вишебаби

Благодійний тур. Презентація збірки

Флешмоб «Де читають книгу»

